

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

JUMALAN TEILLÄ

Bjørnstjerne Bjørnson

Jumalan teillä

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24178596

Jumalan teillä:

Содержание

KOULUAIKANA	4
I	4
2	23
3	40
NUORUUDEN AIKANA	64
1	64
2	93
Конец ознакомительного фрагмента.	99

Jumalan teillä

KOULUAIKANA

I

Mereen kurkottavan vuoren jyrkänteellä, jossa lumi jo alkoi sulaa ja jota ilta-aurion viimeiset säteet valaisivat, seisoi neljäntoista vuotias poika kuin lumottuna. Hän katsoi länteenpäin merelle, katsoi idässä näkyvää kaupunkia, rantoja ja laajoja tuntureita, joiden takaa, kohti selkeätä taivasta kohosi vielä korkeampia huippuja.

Myrsky oli kestänyt kauvan ja temmeltänyt niin hirvittävällä raivolla, ettei miesmuistiin oltu sellaista nähty. Uudesta aallonmurtajasta huolimatta se oli satamassa irroittanut laivoja tuuliajolle ja muutamia niistä oli hukkunut. Sähkösanomat kertoivat pitkin rannikkoa tapahtuneista vaurioista, ja täällä lähitienoilla oli nuottavehkeitä särkynyt, verkkoja ajelehtinut teille tietymättömille, venheitä miehistöineen hävinnyt. Kuitenkin pelkäsivät ihmiset saavansa kuulla vielä pahempiakin uutisia.

Vasta pari tuntia sitten se oli lakannut, rajuilma tyyntynyt

ja toisiaan seuraavat tuulenpuuskat tauonneet, – viimeisetkin jälkivihurit olivat jo ohi.

Mutta meri ei tahtonut talttua. Ei sovi meren syvyyksiä noin vain liikkeelle panna ja sitten rynnätä tiehensä. Huoneita korkeampina vyöryivät silmäkantamattoman pituiset aallot toinen toisensa jälkeen, vaahtoharjaisina nousten ja pauhinalla vaipuen. Meren mylvinän kuuli kaupunki ja ranta; rehennellen ja kumeasti jyristen se riehui, niin että tuntui aivan siltä kuin koko manner olisi kulkenut kaukaisia ulapoita kohti.

Joka kerta, kun aallot kaikella voimallaan ryntäsivät vasten vuotta, pärskähti kuohu monen sylen korkeuteen. Kauempaa näytti siltä kuin olisivat tarujen valkeat merenhenget tahtoneet ponnahtaa juuri sillä kohden maalle. Mutta ainoastaan jotkut suolaiset pärskeet kohosivat ylös asti, ne löivät poikaa vasten kasvoja siinä hänen seisoessaan liikahtamatta paikaltaan.

Sanottiin yleensä, että vain pahin länsituuli sai meren kuohun nousemaan näin korkealle, nyt se tapahtui, vaikka ei tuullut enää lainkaan. Ja sen oli nähnyt ainoastaan hän yksin.

Kaukana lännessä yhtyivät taivas ja meri hehkuvassa auringon laskussa. Näytti kuin olisi siellä ollut rauhan kultainen maa; kaikki nuo tummat vaahtoharjaiset aallot, jotka vyöryivät sieltä niin kaukaa kuin silmä kantoi, olivat karkoitettuja kapinoitsijoita, ne saapuivat toinen toisensa perästä, joukossa, joka karjui vastalauseita tuhansin äänin.

Juuri nyt oli värien eroitus selvin, nyt ei ollut mitään tasoitusta olemassa, ei yksikään punainen säde enää ulottunut tänne

saakka. *Tuolla* oli lämmin hehku, *täällä* kylmä mustansini yli meren ja lumisohjuisen maan. Se, minkä kaupunkia saattoi kukkulalta nähdä, supistui ja tuli yhä pienemmäksi joka kerta, kun hän käänsi katseensa ulapalta sinne päin. Mutta joka kerta hän myöskin tunsu yhä enemmän levottomuutta; tämä ennusti jotain pahaa, tulisikohan todellakin vielä jotain lisää? Hänen mielikuvituksensa oli kiihoittunut ja yönvalvoja kun oli, ei hänellä ollut lainkaan vastustuskykyä.

Loisto tuolla ulapalla alkoi sammua, kaikki värit häipyivät tasaisesti. Ärjyntä alhaalta, josta meren hirviöt tahtoivat päästä ylös, kuului nyt entistään voimakkaampana. Vai oliko hänen kuulonsa teroittunut?

Tarkoittiko se *häntä*, tämä? Mitä hän oli taaskin tehnyt? Vai tulisiko hän pian tekemään jotain? Ennenkin oli selittämätön tuska ollut hänelle varoituksena.

Ei yksinomaan myrsky ollut häntä pelästyttänyt. Vähää ennen sitä oli muuan maallikkosaarnaaja ennustanut, että nyt oli maailman loppu tulossa, kaikki raamatun merkit viittasivat siihen ja *Jeremiaan* ja *Danielin* ennustuksista ei muuhun johtopäätökseen voinut tulla. Se herätti niin paljon huomiota, että sanomalehtien täytyi ottaa asia puheeksi ja ilmoittaa, että samaa oli lukemattomia kertoja ennenkin ennustettu ja *Jeremiaan* ja *Danielin* ennustuksiin vedottu. Mutta kun hirmumyrsky saapui ja vielä raivokkaampana kuin miesmuistiin sitä ennen ja laivat joutuivat tuuliajolle ja ajautuivat laitureita vasten, ruhjoivat ja itse ruhjoutuivat, ja varsinkin kun yö

pimeni ja kaikki lyhdyt sammuiivat, ... ryskettä kuultiin, mutta ei nähty mitään, komentohuutoja, kirkumista, jyrinää ja pitkällistä valitusta, – entä millainen kauhu sitten kaduilla, kun myrsky lennätti kattoja, talot vapisivat, ikkunat helisivät, kiviä sinkoili ilmassa, ihmisjoukot pakenivat ja kaukaiset hätähuudot lisäsivät kauhistusta, ... niin, silloin oli monta, jotka muistivat maallikkosaarnaajan sanat. Siis, Jumala siunatkoon ja varjelkoon, totisesti tämä oli tuomiopäivä, kohta putoisivat tähdetkin maahan. Varsinkin lapset olivat kuolemakseen säikähtäneet. Vanhemmilla ei ollut aikaa istua heidän luonaan, vielä näet maailman viimeisellä hetkellä epäiltiin, *olikhon* nyt maailman viimeinen päivä käsissä, ja vanhasta tottumuksesta oli varmintä pitää loppuun saakka huolta maallisista tarpeista, ihmisten piti pelastaa ja lukita ja juosta ja varoa tulta ja olla joka paikassa mukana. Mutta lapsille he antoivat rukouskirjoja ja virsikirjoja ja pyysivät heitä lukemaan, mitä niissä oli maanjäristyksistä ja muista vaivoista ja viimeisestä tuomiosta kerrottu, he hakivat kiireessä ne kohdatkin heille ja kiiruhtivat pois. Ikäänkuin lapset olisivat nyt voineet lukea!

Mieluummin ne pujahtivat sänkyyn ja vetivät tyynyn päänsä yli, muutamat ottivat koiran tai kissan viereensä: olihan siten turvallisempaa ja he tahtoivat kuolla yhdessä. Mutta useimpa kissa tai koira ei tahtonutkaan kuolla tyynyn alla ja silloin syntyi riita.

Hän, joka nyt tuolla ylimmällä vuoren jyrkänteellä seisoi, oli ollut menehtymäisillään pelosta. Mutta hän oli niitä, joita pelko

ajoi paikasta toiseen, huoneesta kadulle, kadulta satamaan ja taas kotiin. Jo kolme eri kertaa hänen isänsä oli häntä hakenut ja sulkenut hänet sisään ja pannut kaikki ovet lukkoon, mutta ulospa hän oli tullut. Tästä hän muutoin ei olisi jäänyt saamatta palkkaansa, sillä ketään poikaa ei pidetty niin kovassa kurissa eikä ketään niin paljon ruoskittu kuin *Edvard Kallemia*, mutta yhden hyvän toi myrsky mukanaan: sinä yönä ei ruoskittu.

Yö kului, mutta tähdet eivät pudonneet. Tuli päivä ja aurinko oli yhtä kirkas kuin ennenkin, myrsky meni myöskin menojaan ja sen mukana katosivat pelonkin viimeiset jätteet.

Mutta kun se kerran on niinkin voimakkaasti ihmisen mieltä järkyttänyt, niin synnyttää myöhemmin aavistuskin pelkoa. Eikä vain pahoissa unissa, vaan vieläpä päivälläkin, kun luulemme olevamme aivan turvassa, se väijyy mielikuvituksessamme valmiina hyökkäämään päällemme pienimmänkin tavattoman sattuessa, ahdistaa meitä ilkeillä silmillään ja huuruisella hengellään, vieläpä painostaa meitä hulluuteen saakka.

Poika tunsu nyt auringon laskeutuessa ja meren mylviessä pahoja aavistuksia, – ja kohta oli helvetintuska häntä ahdistamassa, viimeisen tuomion kauhut syöksyivät esiin. Hän ei käsittänyt, kuinka hänen päähänsä oli pälkähtänyt tuo onneton ajatus uskaltaa tänne ylös ja vielä *yksin!* Hän seisoi lamauntuneena, hän ei uskaltanut jalkaansaakaan liikauttaa, se ehkä ilmaisisi hänet ja täällähän oli vihaisia voimia ympärillä. Hän rukoili sydämessään äitivainajaansa tulemaan tänne ja jäämään hänen luoksensa, jos nyt kerran viimeinen tuomio oli

käsissä ja äiti oli päässyt taivaaseen. Sisaren luokse äidin ei tarvitsisi tulla, sillä sisarellahan oli rehtorin väki turvana, vaan hänen, jota kukaan ei suojellut. —

Kaikki jäi entiselleen. Läntinen taivas vain vaaleni ja itäinen tummeni. Kylmä väri eteni yhä kauemmas ja sai ylivallan, se toi mukanaan tasaisempaa suuruutta ja yhtenäisyyden varmuutta. Vähitellen hän sai niin paljon rohkeutta, että uskalsi hengittää vapaammin – ensin koetteeksi ja sitten syvään, useita kertoja. Sitten hän alkoi liikkua, hiljaa ja huomiota herättämättä ja peläten, että niissä näkymättömissä hengissä, jotka häntä uhkasivat, voisi syntyä epäilyksiä. Hiljaa hiipi hän lähemmäksi alasmenopaikkaa, pois jyrkänteeltä. Tämä ei ollut mitään pakoa, kaukana siitä! Hän ei oikeastaan tiennyt, pitikö hänen lähteä, hän tahtoi vain koettaa, hän tulisi kyllä mielellään takaisin. Mutta alasmeno täältä oli vaarallista ja oikeastaan sen olisi pitänyt tapahtua ennen pimeän tuloa; tänään tulikin niin aikaisin pimeä. Kunpa vain pääsisi polulle, joka tämän vuoren kautta kulki tuonne alhaalle kalastajamajoille, niin silloin ei olisi mitään vaaraa. Mutta täällä – , oh, varovasti, varovasti, pienenpieni askel vain, pieni, hyvin pieni vielä. Vain koetteeksi; hän kyllä tulisi takaisin.

Kun hän tällä tavoin oli kulkenut vaarallisimman tien ja seisoi kukkulan takana turvassa noilta voimilta, joiden kanssa hän oli kärejä käynyt, niin – silloinpa hän pettikin ne kokonaan. Pitkin harppauksin läksi hän rientämään rinnettä alas. Hän hyppäili kiveltä kivelle, – kunnes hän äkkiä huomasi hatun vilahtelevan

tuolla alhaalla, oh, niin kaukana siellä, että silmä tuskin taisi sen eroittaa. Silmänräpäyksessä hän pysähtyi! Pako ja pelko ja kaikki entinen haihtui sillä hetkellä hänen mielestään, ei pieninkään ajatus liikkunut enää sinne päin. Nyt oli *hänen* vuoronsa peloittaa, tuota poikaa hän koko ajan oli odottanutkin. Edvardin liikkeet, katse ja ryhti osoitti, miten iloisenvarma hän oli pian tapaavansa hänet parin askeleen päässä. Nytpä hän varokoon itseään!

Toinen tuli mitään pahaa aavistamatta, asteli ylöspäin. Verkalleen ja ikäänkuin nauttien vapaudestaan ja yksinäisyydestään hän nousi rinnettä ylös, kohta kuului jo hänen raskas astuntansa, korkorautojen kilahdukset kiviä vasten.

Hän oli kaunisvartaloineen poika, vaaleaverinen ja ehkäpä vuotta vanhempi häntä, joka odotti. Hän oli väljässä sarkapuvussa, villahuivi kaulassa ja kintaat kädessä. Hän kantoi siniseksi maalattua ja vaaleankeltaisilla ruusuilla kirjaeltua arkkua, jollaisia tavallisesti maaseudulla käytetään.

Suuri salaisuus oli nyt tulemaisillaan ilmi. Monta päivää oli koulussa oltu jännityksessä, kenen kanssa, milloin ja miten se kohtaaminen tapahtuisi, joka nyt oli tulossa, – se ratkaisun hetki oli nyt käsissä, jolloin Ole Tuft olisi vihdoinkin pakoitettu koulun ankaran järjestysmiehen edessä tunnustamaan, missä hän iltapäivin ja illoin oleskeli ja mitä hän silloin hommaili.

Ole Tuft oli varakkaan rannikkotalonpojan ainoa poika. Hänen isänsä, joka oli kuollut jo vuosi sitten, oli ollut kuuluisin maallikkosaarnaaja maan läntisillä seuduilla ja oli

jo aikaisin määrännyt, että pojasta piti tuleman pappi ja siinä tarkoituksessa oli pannut hänet latinakouluun. Ole oli lahjakas, ahkera ja kunnioitti opettajiaan ja siksipä saavuttikin hän heidän ehdottoman suosionsa.

Mutta ei ole koiraa vain karvoihin katsominen. Tämä tottelevainen ja kiltti poika oli jo jonkun aikaa ollut poissa toveriensa iltaleikeistä. Kotonaan hän ei ollut (hän asui tätinsä luona), eikä Schultzien luona, missä hän auttoi kahta lasta läksyjen luvussa, – sen hän toimitti jo heti päivällisen jälkeen, – eikä myöskään rehtorin tai oikeammin hänen kasvattityttärensä *Josefine Kallemmin*, Edvardin sisaren luona, Ole ja hän kun seurustelivat paljon yhdessä. Monesti olivat pojat nähneet hänen menevän sinne sisään, mutta ei tulevan takaisin ja kuitenkin oli Josefine aina yksin, kun he kohta sen jälkeen tulivat häntä tervehtimään vakoilu mielessä. He olivat näet asettaneet vartijoita ulkopuolelle taloa ja tarkastus pantiin toimeen asianmukaisessa järjestyksessä. Koulutaloon asti he voivat siis seurata hänen jälkiään, mutta siellä ne katosivat, – eikä hän maahankaan voinut vajota! Talo tutkittiin päästä päähän, joka soppi, jokainen salaloukko moneen kertaan, Josefine itse johti heitä kaikkiin mahdollisiin paikkoihin, niin, vieläpä pimeälle ullakollekin, alas kellareihin ja huoneisiin, joissa perhe ei itse oleskellut. Ja hän vakuutti kunniasanallaan, että Ole ei ollut siellä, sen saattoivat he muuten itsekin nähdä. Mutta missä kummassa hän sitten oli?

Koulun paras oppilas oli joku päivä sitten voittanut

arpajaisista Alexandre Dumas-vanhemman kirjoittaman *Les trois mousquetaires*, kuvitettuna loistopainoksena, mutta huomattuaan pian, että kirja ei ollut oppineita varten, hän lupasi sen palkinnoksi sille toverille, joka pääsisi perille, missä Ole Tuft iltapäivin ja illoin oleskeli ja mitä hän silloin hommaili. Tästä lupauksesta ihastui Edvard Kallem. Hän oli nimittäin oleskellut Espanjassa aina viime vuoteen saakka, hän luki ranskaa kuin äidinkieltään ja hän oli monesti kuullut, että *Kolme muskettisoturia* oli hauskin romaani maailmassa. Nyt väijyi hän *Kolmea muskettisoturia*, eläkööt siis kaikki kolme, nyt olivat ne hänen käsissään!

Hiljaa, aivan hiljaa hiipi hän alas, kunnes saapui polulle; syntipukki olisi siinä tuossa tuokiossa.

Edvard Kallemin pään muodossa oli jotain petolinnun tapaista. Nenänsä muistutti nokkaa, silmissä oli hurjuutta – jo luontaisesti ja myöskin senvuoksi, että niissä oli hiukan uhittelevaakin. Otsa oli jyrkkä ja matala ja sitä ympäröi vaaleanruskea lyhyt tukka. Vilkkaat liikkeet kuvastivat hänen notkeuttansa; hänen olisi nyt seisottava hiljaa, mutta ruumis kumartui, jalat muuttivat paikkaansa, kädet kohosivat ylös, aivan kuin tahtoisi hän seuraavassa silmänräpäyksessä ponnahtaa lentoon.

"Bää!" huusi hän täyttä kurkkua. Tulija säikähti ja oli vähällä pudottaa arkkunsa. "Kas niin, nytpäs sinut tapasin! Nyt ei sinun enää auta vaieta!"

Ole Tuft seiso i kuin kivettyneenä. "Niin, siinä sinä nyt olet!

Haha .. haa! – Mitä sinulla on tuossa arkussa?" Ja hän hyökkäsi häneen käsiksi, mutta Ole muutti nopeasti arkun oikeasta vasempaan käteensä ja piti sitä selkänsä takana; Edvardin oli mahdoton sitä saada. "Mitä sinä oikein ajattelet, poika? Luuletko tästä pääseväsi? Tänne arkku!" – "Ei, sitä en sinulle anna!" – "Vai et aio totella? No, silloin menen tuolta alhaalta kysymään." – "Etkä mene!" – "Kyllä, jumalavita, minä teen sen." – "Sinä et tee sitä." – "Minä teen!" Hän läksi heti juoksemaan alas.

"Minä sanon sen sinulle, jos lupaat vaieta!" – "Vaieta? Oletko hullu?" – "Mutta sinun täytyy!" – "Kuinka sellaista voit ajatellakaan? Tänne arkku, tai minä menen!" huusi hän. – "Kyllä, jos lupaat olla kertomatta – ?" Kyyneleet nousivat Olen silmiin. "Minä en lupaa mitään. Arkku tänne ja paikalla!" – "Kyllä, mutta mitään hullutusta se ei ole. – Edvard, kuuletko!" – "Jos se ei ole hullutusta, niin voithan sen tuoda tänne! Mutta joutuun!" Tämän piti Ole poikain tavan mukaan puolinaisena lupauksena, hän katsoi rukoilevasti Edvardia silmiin ja sanoi: "Minä käyn tuolla alhaalla senvuoksi ... siksi ... niin, kyllähän sinä käsität ... Jumalan teillä." Viimeiset sanat hän sanoi arkaillen ja purskahti itkuun. – "Jumalan teillä?" kysyi Edvard epävarmasti, hyvin kummastuneena.

Hän muisti, että opettaja kerran raukaisevalla maantiedetunnilla oli kysynyt: "Mitkä tiet ovat parhaat?" Läksyssä oli: "Tavarain kuljetusta varten ovat edelleen meritiet parhaimmat." – "No, mitkä tiet ovat parhaimmat? – Sinä, Tuft?" – "Jumalan tiet", vastasi Tuft. Koko luokka virkistyi heti, sen

ilmaisi kaikuva naurun remakka.

Mutta siitä huolimatta Edvard ei todellakaan tiennyt, mitä "Jumalan tiet" oikeastaan merkitsivät. Uteliaisuus sai hänet unhoittamaan, että hän oli järjestysmies, ja suoraan, aivan kuin toisena poikana, hän sanoi: "Minä en käsitä, mitä sinä tarkoitat, Ole? Jumalan teillä, sanoit?" Hänen toverinsa huomasi hyvinkin muutoksen, äsken niin hurjannäköinen katse oli nyt ystävällinen, silmissä oli vain tuo kummallinen loisto, joka niissä aina pysyi. Edvard Kallem oli toverien joukossa se, jota Ole mielessään eniten ihaili. Talonpoika sai kovasti kärsiä kaupunkilaispoikien kekseliäisyyden ja nokkeluuden vuoksi ja Edvard Kallemilla oli nämä ominaisuudet suurimmassa määrässä. Sitäpaitsi hänellä oli kunnia olla ... ruskeakiharaisen sisarensa veli.

Mutta hänellä oli sietämätön vika, hän oli uhitteleva. Oikeuden mukaisesti saikin hän sen johdosta selkäänsä – milloin opettajilta, milloin isältään ja vieläpä tovereiltaan, mutta samassa oli hän valmis alkamaan jälleen. Tällainen rohkeus kävi yli talonpojan ymmärryksen. Senpä vuoksi vaikuttikin ystävällinen sana tai hymyily Edvardin puolelta häneen suuresti, siinä oli jotain armollista ja ylhäistä. Nuo ystävälliset ja lempeät kysymykset, joita nyt hänelle teki tuo äsken villipeto (josta vain nokka oli enää jällellä), sopivat yhteen hänen silmiensä loisteen kanssa, ja Ole oli voitettu. Kohta kun Edvard muutti käytöksensä ja ystävällisesti pyysi nähdäkseen arkkua, luovutti hän sen ja tunsu itsensä siinä määrin turvallisiksi, että rohkeni kuivata silmiään kintailla, otti sitten toisesta kädestään kintaan

ja niisti nenäänsä sormillaan, – muisti, että hänelle sitä varten oli annettu ruudukas nenäliina, haki sitä, mutta ei löytänyt.

Edvard oli avannut arkun, mutta ennenkuin hän nosti kantta, katsahti hän ylös: "Jos et tahdo, niin – ?" – "Kyllä, saat kernaasti!" – Edvard nosti kannen pois, otti ylös nenäliinan ja sen alla oli suuri kirja. Se oli raamattu. Hän tuli noloksi, melkeinpä nöyryytetyksi. Raamatun alla oli useita sitomattomia vihkoja, hän otti pari niistä esiin, selaili niitä ja pani ne takaisin arkkuun. Ne olivat uskonnollisia esitelmiä. Raamatun hän asetti varovasti paikalleen niinkuin se oli ollutkin, levitti nenäliinan sen yli ja sulki arkun. Oikeastaan hän oli nyt yhtä viisas tai ehkä vielä uteliaampikin kuin ennen.

"Et suinkaan sinä lue raamattua noille tuolla alhaalla?" hän kysyi. Ole Tuft punastui: "Kyllä, joskus, niinkin – " – "Kenelle?" – "Oh, sairaille, mutta useasti minä en niin pitkälle pääse." – "Käytkö sinä sairaiden luona?" – "Kyllä, minä käyn sairaiden luona." – "Sairaiden? Sinä? Hyvä ystävä, mitä sinä sairaiden luona teet?" – "Oh, minä autan niitä – niin hyvin kuin voin." – "Sinä?" kysyi Edvard mitä suurimman kummastuksen vallassa. Hetkisen kuluttua jatkoi hän: "Millä? Ruuallako?" – "Myöskin sillä. Minä autan heitä kaikella, mitä he tarvitsevat, – muutan puhdasta heidän alleen – " – "Muutat puhdasta heidän alleen?" – "Niin, näetkös, he makaavat oljilla, ja siinä he saavat levätä samoilla oljilla kunnes vuode rupeaa haisemaan. Joskus likaavatkin vuoteensa, kun ovat sairaita eivätkä jaksaa itseään auttaa, sillä ei juuri ketään ole päivisin heidän luonaan, väki on

työssä ja lapset koulussa. Ja kun minä sitten tulen iltapäivällä, menen minä rantaan veneiden luo, ostan sieltä olkia, kannan ne sisään ja otan entiset pois." – "Hyvä ystävä, mistä sinä saat rahaa ostoksiasi varten?" kysyi Edvard. – "Täti kerää rahaa minulle ja niin tekee Josefinekin." – "Josefine?" huudahti veli. – "Niin, kyllä, ehkä minun ei olisi pitänyt sitä sanoa."

"Keneltä saa Josefine rahaa?" kysyi Edvard vanhemman veljen oikeudella. Ole mietti hetken, vastasi sitten varmasti ja lyhyesti: "Isältäsi". – "Isältä?" —

Edvard tiesi, ettei isä edes Josefinellekään antanut rahoja turhuuksiin, ensin hän tiedusteli aina, mihin niitä tarvitaan. Siis hänen isänsä oli hyväksynyt Olen hommat. Tämä poisti Edvardilta kaikki epäilykset. Ole huomasi heti, että täysi muutos oli tapahtunut, hän näki sen silmistäkin. Nyt hänessä heräsi halu kertoa enemmänkin ja hän kertoi. Selitti, että usein saattoi hänellä olla paljonkin puuhaa, hänen täytyi virittää valkea takkaan, panna kattila tulelle ja keittää ruokaa. – "Osaatko sinä keittää?" – "Osaanpa kyllä! Ja siivota, käydä ostamassa, mitä puuttuu, ja lähettää sana apteekkiin jonkun mukana, joka sinne yli sattuu muutenkin soutamaan, sillä voi sattua, että tohtori kyllä kirjoittaa lääkkeitä, mutta niitä ei noudeta." – "Kaikkeen tähän on sinulla aikaa?" – "Minä teen Schultzella tehtäväni heti päivällisen jälkeen ja läksyni luen yöllä." Hän kertoi paljonkin, – kunnes hän itse muistutti, että heidän pitäisi laskeutua vuorelta, ennenkuin tuli aivan pimeä.

Edvard kulki edellä syvissä mietteissä, toinen perästä

arkkuineen. Tänne vuoren juurelle kuului meren pauhu kuin tulisi se ilmasta, kuin lentäisi siellä mahtava lintuparvi, hirvittävän ylhäällä. Ilma alkoi kylmetä, kuu nousi taivaalle, mutta tähtiä ei vielä näkynyt, – kyllä, yksi tähti näkyi. "Kuinka sinä tulit tuota ajatelleeksi?" kysyi Edvard kääntyen hänen puoleensa. Ole pysähtyi myöskin. Hän muutti arkun toisesta kädestä toiseen ja jälleen takaisin, tunnustaisikohan hän nyt kaikki? Edvard ymmärsi heti, että tässä piili jotakin alla ja että se oli kaikkein tärkeintä. "Etkö voi sitä sanoa?" kysäsi hän välinpitämättömällä äänellä. – "Kyllä, minä *voin* kyllä", mutta hän siirteli arkkua käsissään eikä virkkanut sanaakaan. Silloin ei Edvard voinut hillitä uteliaisuuttaan, vaan rupesi oikein rukoilemaan Olea. Se oli kyllä tämän mieleen, mutta kumminkin hän vain arkaili. "No eihän siinä mitään pahaa liene?" – "Ei, pahaa se ei ole." – "Jotain oikein suurta?" – "Oikeastaan se onkin suurinta maailmassa." – "Mutta, ystäväni, mitä sitten?" – "No, jos et lupaa sitä kertoa kenellekään! Et ainoallekaan ihmiselle, ymmärrätkö! Niin voin sen sinulle sanoa." – "Mitä se sitten on, Ole?" – "Minä aion lähetyssaarnaajaksi." – "Lähetyssaarnaajaksi – !" – "Niin, kääntämään pakanoita, oikeita villejä, ymmärrätkö, sellaisia, jotka syövät ihmisiä." Hän huomasi Edvardin hämmästyksen ja kiiruhti senvuoksi kertomaan jotain hirmumyrskyistä, raivoisista petoeläimistä ja myrkyllisistä käärmeistä. – "Sellaiseen toimeen täytyy harjaantua, näetkös." – "Harjaantua – ? Raivoisia villipetoja ja myrkyllisiä käärmeitä vastaan – ?" Edvard alkoi uskoa jo mitä

hyvänsä. – "Ihmiset ovat pahimpia", sanoi Ole, hän jätti eläimet syrjään; – "ne ovat hirmuisia pakanoita, ne kansat, ja ilkeitä ja julmia ne ovat myöskin. Niin ettei se juuri ole houkuttelevaa. Mutta täytyyhän siihenkin harjaantua." – "Mutta kuinka sinä voit harjoitella tuolla alhaalla? Eiväthän ne ole pakanoita, nuo tuolla kalastajakylässä?" – "Ei suinkaan, mutta ne opettavat ihmistä sietämään yhtä ja toista, ei siellä auta olla pelkuri vaan täytyy olla valmis ottamaan vastaan pahinta. Kun ne ovat sairaita ja rujoja, niin ne ovat myöskin epäluuloisia, niin, vieläpä oikein ilkeitäkin joskus. Ajatteles, kun eräänäkin iltana muuan aikoi lyödä minua." – "Lyödä sinua?" – "Minä rukoilin silloin, että Jumala sallisi hänen lyödä, mutta hän vaan kiroili minua." Olen silmät säkenöivät, hänen kasvonsa olivat innostuksen vallassa. "Eräässä esitelmässä, joka minulla on täällä arkussa, sanotaan, että suurin vika meidän lähetyssaarnaajissamme on se, että he ryhtyvät toimeensa ilman edellä käyvää harjoitusta. Sillä suuri taito on osata voittaa ihmisten sydämet, niiden saattaminen jumalan valtakuntaan on vaikeinta kaikista taidoista; varsinkin tulisi meidän harjaantua siihen nuorina, lapsuudesta alkaen. Sillä tavoin on siellä kirjoitettuna ja niin aion minä tehdä. Sillä lähetyssaarnaajan toimihan on kuitenkin suurinta ja jalointa maailmassa. Suurempi arvoinen se on kuin olla kuningas tai keisari tai paavi; niin on täällä esitelmässä sanottu. Siihen on kirjoitettu erään lähetyssaarnaajan sanat: 'Jos minulla olisi kymmenen elämää elettävänä, niin uhraisin ne kaikki lähetystyön hyväksi.' Niin aion minä tehdä, minä myöskin."

He kulkivat rinnatusten. Ole oli huomaamattaan joutunut katselemaan taivaalle ilmestyviä tähtiä. Kumpikin he pysähtyivät hetkiseksi ja tuijottivat etäisyyteen. Tuolla häämöitti satama laivoineen ja mataloine siltoineen ja kaupunki tuikkivine valoineen, ulompana harmaan lumen peittämä ranta ja synkkä meri. Täällä kuului sen ääni jälleen, mutta heikompana, pauhinan yksitoikkoisuus soveltui hyvin tähtien valaisemaan hämääseen. Poikien välille punoutui näkymättömiä tunteitten lankoja. Ole ei pannut kenenkään myötätuntoisuudelle niin suurta arvoa kuin hänen, joka kulki siinä sivulla keveä karvalakki päässään, ja Edvard ajatteli, kuinka Ole oli häntä paljon parempi; ja että hän itse oli kauhea poika, sen tiesi hän vallan hyvin, sitä sai hän kuulla joka päivä. Hän katseli syrjästä talonpojan poikaa, jolla oli lakki vedettynä alas korville, kintaat ja paksu villahuivi, sarkanuttu liian väljä samoin kuin sarkahousutkin, ja sitten nuo suuret korkoraudoilla varustetut saappaat, – ainoastaan silmät voittivat kaiken tämän yhteensä kauneudessa. Ja nuo rehelliset kasvot, joissa sittenkin oli jotain ikäänkuin vanhuuden viisautta... Ole oli hänestä suuri mies.

He kiiruhtivat jälleen eteenpäin, Edvard edellä, Ole jälestä, alas "laitakaupunkia" kohti, siten näet nimitettiin sitä osaa, joka oli lähinnä tätä vuotta ja jossa oli vain enimmäkseen työmiesten asuntoja, pieniä työpajoja ja tehtaita. Täällä ei vielä ollut kunnollista katukivitystä eikä valaistusta, nyt lumen sulaessa oli kaduilla kauheasti sohjuja, joka iltakylmällä tahtoi kovettua jääksi. Muutamia lyhtyjä siellä oli, ne riippuivat kadun keskellä

nuorissa, jotka olivat pingoitetut yli kadun talojen välille, ja niitä voitiin sekä nostaa että laskea. Niitä kun ei oltu puhdistettu savusta, valaisivat ne hyvin huonosti. Jollakin pienellä työpajalla oli oma lyhtynsä ja se riippui oven ulkopuolella. Erään tällaisen alla pysähtyi Edvard, nyt täytyi hänen kysyä jälleen. Nimittäin, kenenkä luona Ole siellä kävi. Oliko siellä joku, jonka kumpikin tunsivat?

Iloisena laski Ole arkun käsistään portaille ja pitäen kättään sen päällä hän hymyili: "Niin, kyllähän sinä tunnet Martan laivaveistämöltä?" Hänet tunsii koko kaupunki, hän oli reipas nainen, mutta viinaan menevä, ja koulupojista oli hyvin hauskaa, kun hän joskus lauantai-iltoina seinää vasten nojaten sadatteli heitä, kunnes hän kääntyi heihin selin ja ylenkatsettaan osoittaakseen ... niin, sitä ei voida tässä kuvata, millaiselta tämä ylenkatseen osoitus näytti. Sitä kuitenkin pojat aina odottivat ja riemuhuudoilla tervehtivät.

"Marttaa laivaveistämöltä!" huudahti Edvard. "Voitko sinä kääntää veistämön Martan mielen?" – "Hiljaa, hiljaa, ystäväni, ei niin kovaa!" pyysi Ole, hän oli punastunut korvia myöten ja katsahti säikähtyneenä ympärilleen. – Edvard kuiskasi uudelleen: "Luuletko sinä, että kukaan ihminen voi saada veistämön Martan kääntymään?" – "Minä luulen olevani hyvällä alulla", kuiskasi Ole salaperäisenä. – "Ei, sitä minä en usko! En, suo anteeksi – !" Toverin silmät välähtivät ja suu vetäytyi hymyyn. – "No, mutta odotappas, niin saat kuulla! Tiedäthän, että hän talvella humalapäissään kaatui ja satutti itsensä

pahanpäiväisesti?" – Sen hän tiesi kyllä. – "No, hän on yhtä päätä vuoteen omana ja nyt ovat kaikki tuskastuneet häntä auttamaan, hänhän on niin kiukkuinen ja ilkeä. Hän oli alussa minullekin vihainen, – oh, sitä ei tahtonut kestää, mutta minä en ollut siitä millänikään ja nyt nimittää hän minua vain nimillä 'jumalan enkelini', 'sydänpäpyseni' ja 'kultani' ja 'kiltti lapsi', sillä minä olen hoitanut häntä ja kerännyt vaatteita ja ruokaa hänelle ja myöskin sänkyvaatteita ja auttanut pahimmissakin tarpeissa, niin, sitäkin olen tehnyt. Ja kuitenkin tahtoi hän tässä eräänä päivänä lyödä minua, kun rupesin häntä auttamaan ylös noustessa ja hänen kipeään jalkaansa koski. Hän räakyi ja kohotti keppiään, ... mutta sitten hän rauhoittui ja rupesi kiroilemaan ja ripittämään minua aika tavalla. Nyt hän on tullut taas leppeäksi ja äskettäin uskalsin lukea raamattuakin hänelle." – "Veistämön Martalle?" – "Luin hänelle vuorisaarnan, ja ajatteles, hän itki." – "Hän itki? Mutta ymmärsikö hän sitä?" – "Ei, hän itki niin, että tuskin kuuli mitään. Mutta katsos, sehän oli kuitenkin raamattua. Hän alkoi jo itkeä, kun otin sen esille."

Pojat katsoivat toisiinsa. Takapihalta kuului vasaran kalsketta, höyrypilli vihelsi jossain etäällä, asunnossa kadun toisella puolen kirkui pieni lapsi. "Sanoiko hän mitään?" – "Hän sanoi, että hän oli liian kurja sitä kuulemaan. Ja minä selitin hänelle, että kaikkein kurjimmat ovat tervetulleimpia Jumalan valtakuntaan. Mutta sitä hän ei ollut kuulevinaankaan. Hän pyysi vain minua lähtemään ja samalla katsomaan, oliko Pyykki-Lassi tullut kotiin." – "Pyykki-Lassi?" huudahti Edvard, ja Olen

täytyi jälleen pyytää häntä puhelemaan hiljemmin. Pyykki-Lassi oli näet Martan hyvä ystävä. – "Ja tiedätkös, Lassi on ollut näinä aikoina kelpo miestä. Pyykki-Lassissa on paljon hyvääkin, niin sanovat kaikki. Hän tulee joka ilta auttamaan. Tänä iltana hän tuli aikaisemmin kuin ennen, senvuoksi minä pääsin lähtemään. Tavallisesti viivyn siellä paljon kauemmin." – "Oletko muulloinkin lukenut hänelle?" – "Kyllä, tänään. Heti alkoi hän itkeä, mutta tänään hän luullakseni kuunteli. Sillä minä luin tuhlaajapojasta ja hän sanoi: 'minä olen yksi pojan sioista', niin, sillä tavoin hän sanoi." – Molemmat pojat nauroivat. – "Sitten minä puhelin hänen kanssaan ja sanoin, etten voinut uskoa sitä. Sitten koetin rukoilla. Oh, se ei maksa vaivaa, hän sanoi, mutta kun minä alotin 'isämeitää', tuli hän, tiedätkös, aivan vimmoihinsa, aivan kuin olisi pelästynyt ja nousi ylös ja huusi, ettei hän tahtonut sitä kuulla, – ei millään ehdolla. Ja sitten hän laskeutui jälleen vuoteelleen ja purskahti hillitsemättömään itkuun." – "No siitä ei tullut siis mitään?" – "Ei, sitten tuli Pyykki-Lassi ja silloin hän pyysi minua lähtemään. Mutta näetkös, miten se vaikutti? Etkö luule hänen olevan hyvällä alulla." – Edvard ei oikein tiennyt, mitä sanoa.

Oli ikävää, että hänen ihailunsa oli saanut pienen kolauksen. Vähän sen jälkeen he erosivat.

Monesti saattaa ylemmissä kouluissa vallita aivan toisenlainen henki kuin kaupungissa, jossa koulu sijaitsee, ja tavallista on, että koulu muutamissa suhteissa on itsenäisten vaikutusten alaisena. Yksi ainoa opettaja voi johtaa oppilaita oman mielensä mukaan, ja samoin saattaa riippua yhdestä tai useammasta toverista, vallitseeko koulussa poikien kesken toveruuden ja kuuliaisuuden henki vai onko päinvastoin. Tavallisesti on olemassa joku, joka vaikuttaa johtavasti. Myöskin siveellisessä suhteessa on asianlaita sama, pojat seuraavat esikuvaansa, ja useimmiten on olemassa yksi tai useampi, joiden vaikutuksen alaisena he ovat.

Näinä aikoina oli koulun paras oppilas Anders Hegge osaltaan ylimpänä johtajana. Hän oli tietorikkain poika, mitä koulussa oli ollut sen perustamisesta lähtien. Hän oli nyt koulussa vuoden yli tarpeellisen määrän, vain hankkiakseen koululle kunniamaineen varmasta etevämmyydestä. Pojat olivat tavattoman ylpeitä hänestä. He kertoivat ihastuksella, miten hän oli saattanut opettajia pulaan, ja että hän voi valita, mitkä tunnit tahtoi, mennä ja tulla aivan niinkuin häntä itseään halutti; hän lukikin enimmäkseen omin päin. Hänellä oli kirjasto, jonka hyllyt olivat jo aikoja sitten peittäneet seinät, niin että hyllyjä nyt oli lattiallakin. Sohvan kummallakin puolella oli pitkä kirjahylly, ja niistä kerrottiin, että pikku pojatkin saivat tulla niitä katsomaan. Itse hän istui siellä sisällä vastapäätä

ikkunaa poltellen tupakkaa, yllään naimisissa olevan sisarensa lahjoittama, kantapäihin ulottuva haletti, päässä kultatupsuinen samettilakki, jonka oli saanut tädiltään, ja jaloissa kirjaellut tohvelit, hänen toisen tätinsä antamat nekin. Hän oli naisten keskuudessa kasvanut, asui äitinsä luona, joka oli leski, ja viisi vanhempaa sukulaista maksoivat hänen kirjansa, vaatettivat hänet ja antoivat hänelle taskurahoja.

Hän oli jo iso ja vankka mies, kasvoissa oli vanhan suvun hienopiirteisyttä ja niitä olisi voinut sanoa kauniiksikin, jollei silmät olisi olleet ulkonevat ja niissä jotain samalla himokasta ja urkkivaa. Jotain samallaista kuin hänen muhkeassa vartalossaan, joka olisi näyttänyt kookkaalta, jollei hän tavallisesti olisi käynyt kumarassa ikäänkuin ei jaksaisi pitää itseään suorana. Hänen käyntinsä oli epätasaista, kätensä ja jalkansa sirot, hän ei kärsinyt itseensä koskettavan, oli viluinen ja hemmoteltu ja hänen makunsa kokonaan naisellinen.

Kaikki, mitä kerran oli kuullut, hän muisti, niin pienet kuin suuretkin asiat, pikkuseikat hänestä kuitenkin olivat tärkeimmät kaikista. Harva seikka jäi häneltä huomaamatta, vähitellen ja taitavasti ymmärsi hän luikertaa ihmisten luottamukseen. Hän tunsi sekä koti- että ulkomaisia sukutarinoita, hänestä oli elämän suurinta nautintoa kertoa niitä ja varsinkin häväistysjuttuja ja keräillä niitä yhä enemmän ja enemmän. Jos opettajat olisivat käsittäneet, kuinka tämä ihailtu kaappilaitos kaikkine sisustoineen turmeli koulun henkeä, niin tuskinpa he olisivat häntä enää pitäneet vuotta yli määrän. Koulu oli

pelkkää arvostelua ja epäilystä, juoruaminen ja panettelu siinä hovitapoja, jotka helpoimmin veivät suosioon ja roskajutut mieluisimpana keskusteluaineena. Kun joku tuli hänen luokseen, tapasi hän hänet istumassa tupakan savun ympäröimänä kirjahyllyjensä ääressä uusia juttuja ahmimassa. Ja kun Edvard nyt samana iltana saapui kertomaan, että nyt hän oli jo saanut tietää kaikki Olen puuhat ja sanoi tahtovansa palkintoa, – nousi Anders ylös ja pyysi häntä kaikin mokomin odottamaan, kunnes hän hakisi hiukan olutta, sillä nyt kelpasi heidän pitää lystiä.

Ensimmäisen lasin he ryyppäsivät halukkaasti ja puoliksi toisenkin, sitten alkoi Edvard kertoa aluksi, – että Ole hoiteli sairaita alhaalla kalastajakylässä.

Anders tuli miltei yhtä noloksi, kuin Edvard oli tullut raamatun nähtyään. Edvard nauroi sydämensä pohjasta. Mutta sitä ei kestänyt kauan, sillä Anders sanoi sitä hiukan epäilevänsä. Varmaankin oli Ole tahtonut häntä uskotella päästäkseen helpommin asiasta, siinä piili jotakin salaista. Talonpoikaispojathan ovat niin salaperäisiä, ja todistaakseen sitä hän kertoi pari hyvin huvittavaa juttua koulusta. Edvard ei voinut enää kauemmin kestää hänen sietämätöntä epäilyään ja tehdäkseen siitä lopun – itse asiassa hän oli kovin väsynyt – hän kertoi, että hänen *isänsä* tiesi koko asian, *hän* hyväksyi sen ja antoi Olelle rahallista avustusta. Nyt ei tietysti Anders enää epäillyt, mutta *sittenkin* saattoi siinä piillä jotain, talonpoikaispojat ovat niin salaperäisiä.

Ei, tämä oli jo Edvardista liikaa, hän karkasi hänen edestään

ylös istualtaan ja kysyi, uskoiko hän jonkun heistä valehtelevan.

Anders ryyppäsi levollisena olutta, hänen ulkonevat silmänsä pyörivät pälyilevinä. "Valehdella", se nyt oli sellainen kummallinen sana, eikö hän sitten voinut saada tietää, mitä sairaita Ole hoiteli?

Sitä ei Edvard ollut odottanut, hän oli aikonut kertoa juuri niin paljon, että saisi palkintonsa, eikä sanaakaan enempää. Hän nousi uudelleen: jollei Anders tahdo "uskoa", niin, "olkoon uskomatta", mutta palkinnon hän tahtoi saada!

Andersin tapoihin ei kuulunut riidellä kenenkään kanssa, sen tiesi myös Edvard kyllä hyvin. Luonnollisesti tulisi Edvard saamaan kirjan, mutta sitä ennen ryhtyi Anders laskettelemaan huvittavaa juttua siitä, miten sairaat tuolla kalastajakylässä käyttäytyivät. Köyhäin lääkäri oli eilen käynyt rouvineen hänen äitinsä luona ja silloin oli joku tiedustellut veistämön Marttaa, jota kukaan ei ollut nähnyt kaualle aikaa, vieläkö hän makasi vuoteen omana talvellisen kaatumisensa jälkeen? Kyllä, hän makasi vielä eikä hänellä mitään hätää ollut, sillä niin uskomattomalta kuin se kuuluukin, lähettivät ihmiset hänelle kaikkea, mitä hän tarvitsi. Ja Pyykki-Lassi antoi hänelle joka ilta viinaa, niin että he saivat pitää monta lystiä yhdessä. Tuskinpa hän kotvalle siitä ylös nousee.

Edvard punastui korvia myöten ja Anders huomasi sen. Kenties oli veistämön Martta yksi niistä, joita Ole "auttoi"? – Kyllä se niin oli.

Anders aukaisi ulkonevat silmänsä selälleen vastaanottamaan

tätä saalista ja Edvard näki, miten hän ahmi sen itseensä ja hänestä tuntui kuin olisi hänkin mennyt suinpäin samaa tietä. Mutta ei mikään harmita koulupoikia niin suuresti kuin se, että heitä luullaan herkkäuskoisiksi. Hän kiiruhti senvuoksi vapautumaan sellaisesta epäluulon alaisuudesta, että *hän* muka ei huomannut, mitenkä typerästi Ole Tuft menetteli, ajatteles, hän luki raamattuakin Martalle! – Luki raamattuakin hänelle! Mulkosilmät taaskin laajenivat ahmiakseen, mutta supistuivat kohta jälleen, naurun puuska valtasi hänet, hänen täytyi nauraa hohottaa ääneensä, – ja Edvardin myöskin.

Niin kyllä, hän luki raamattua veistämön Martalle, luki tuhlaajapojusta, ja Edvard kertoi, mitä Martta oli sanonut. He nauroivat katketakseen ja joivat oluen loppuun. Nauraessaan näyttäytyi Anders kaikessa hauskuudessaan ja herttaisuudessaan, naurussakin oli pieni sivuääni, kuin olisi hänen kurkkuaan kutkuttanut, – ja se lisäsi vielä nauruintoa. Sitten täytyi Edvardin kertoa kaikki – ja vähän lisääkin.

Kun hän vähän myöhemmin juoksi kotiinsa kirja kainalossa, oli hän huonolla tuulella. Oluen vaikutus oli haihtunut, nauru ei enää viehättänyt ja loukattu turhamaisuuden tunne oli tyydytetty. Mutta heti raittiiseen ilmaan päästyä hänestä tuntui kuin olisi hän nähnyt Olen hyväntahtoiset silmät. Hän ei tahtonut muistella koko asiaa, hän oli niin kauhean väsynyt, tänä iltana hän ei jaksanut ajatella mitään, mutta huomenna, – niin, huomenna hän pyytäisi Andersin olemaan vaiti koko asiasta.

Mutta seuraavana aamuna hän nukkui liian pitkään, häthätää

puki hän yllensä ja läksi juoksemaan voileipä hampaissa, mielessään hämärä muisto, että *Les trois mousquetaires* oli nyt hänen omansa, iltapäivällä aloittaisi hän lukea sitä. Koulussa kului tunti tunnilta tuskan ja pelon vallassa, sillä hän ei osannut läksyjään lainkaan, ja heillä oli aina niin paljon lauantaiksi. Hän pääsi vapaaksi kahta tuntia ennemmin kuin toiset, sillä silloin oli ranskaa ja luonnonhistoriaa, joita hän ei lukenut, – ja ensimmäisenä kiiruhti hän alas rappuja!

Juuri tultuaan kouluportille hän näki Andersin tulevan toiselta suunnalta. Nyt olisi *hänellä* tunti korkeimmalla luokalla. Heti johtui Edvardin mieleen eilinen päivä ja hän alkoi pelätä, mitä Anders nyt mahtoikaan kertoa, mutta samassa hän myöskin näki kahden laiturin välillä suuren, haaksirikkoutuneen höyrylaivan verkalleen saapuvan satamaan. Sivukulkijat sanoivat, ettei koskaan ole satamassa ollut niin suurta laivaa. Ilman mastoja, kansi pahasti runneltuna, höyryputket pönkitettyinä ja kokonaan suolaveden valkaisemina, jaksaen tuskin liikkua se laahusti eteenpäin, kenties sitä hinasi joku toinen höyrylaiva? Edvard ei voinut nähdä sitä kun laiturit olivat edessä. Väkeä kiiruhti rantaan ja hän mukaan! —

Sillä välin meni Anders kouluportista sisään. Hänen avatessaan porttia pääsivät oppilaat juuri tunnilta ja ryntäsivät rappuja alas kuin pitkäkin matka olisi ollut kysymyksessä. Se oli kuin rajuilma lumotussa linnassa, koko kartano tärisi, ja ulos syöksähti – ensin lyhyt, kimakka hihkunta, ensiksi tulleen riemuhuuto, sitten sekaääninen kirkuna, kiljuvia ja matalampia

säveliä ja särkyneitä murrosääniä, jotka ikäänkuin tummana varjona levisivät muiden yli, sitten kaikki yhdessä leimahti kuin taivaaseen kohoavaksi tulimereksi, milloin toisaalla sammuen ja toisaalla iloisena tulipatsaana nousten, milloin taas yhtyen ja levittäen loistoaan yli koko pihan.

Anders saapui arvokkaana, hän kulki ei suinkaan kuin tulimeren kautta, vaan kuten vaarallisessa myrskyssä, aaltojen heittelemänä puolelta toiselle. Mutta hänellä oli päämäärä silmiensä edessä: hän tahtoi varovasti selviytyä syrjään, tuonne aidan luona olevien halkopinojen luo, siellä oli rauhallista ja siellä voi hän nojata ruumistaan halkopinoa vasten.

Päästyään perille ja tarkasteltuaan mulkoilevilla silmillään ympärilleen, oliko siellä turvallista olla, hän alkoi tyytyväisenä silmäillä poikaparvia. Hän tunsu itsetietoista varmuutta siitä, että hän voi parilla kolmella, lähimpänä olevan korvaan kuiskaamallaan sanalla hiljentää koko rähinän. Ne vaikuttaisivat kuin öljy raivoavaan mereen ja melu taukoaisi heti, kun ne muutamit sanat tulisivat kaikkien kuuluviin. Missä oli Ole? Kas, tuollahan oli eräs suurempi poika käynyt häneen käsiksi. He olivat tarrautuneet toistensa nutunkauluksiin jaittelivät voimiaan, suurempi poika tahtoi kaataa pienemmän tantereeseen ja kamposi lisäksi jalallaan. Olen raskaat saappaat kieppuivat ilmassa, niin että korkoraudat välähtelivät ja hän nauroi läkähtyäkseen, sillä toveri tuli yhä vihaisemmaksi ja hurjemmaksi eikä sittenkään saanut häntä kumoon.

Silloin kumartui Anders lähimpänä seisovan puoleen: "Nyt

minä tiedän, mitä Ole Tuft iltaisin puuhailee!" – "Älä joutavia!" – "Kyllä sen nyt tiedän!" – "Kuka siitä on selvän ottanut?" – "Edvard Kallem." – "Edvard Kallem? Ja hän on saanut kirjan?" kysäsi jo toinen hätäisesti. – "Tietysti!" – "Eläs, vai Edvard Kallem – !"

"Edvard Kallem? Mitä Edvard Kallemista?" kysyi kolmas, ja se, joka juuri oli saanut tietää sen, kertoi. Neljäs, viides ja kuudes levittivät sanomaa: "Pojat, Edvard Kallem on voittanut palkinnon! Nyt tietää Anders Hegge, mitä Ole Tuft iltapäivin puuhailee." Mihin tämä tieto vain levisi, siellä vaikenen kerrassa rähinä, heidän täytyi päästä kuulemaan ja he ryntäsivät Anders Heggen luo.

Tuskin oli neljäsosa pojista saapunut, kun toisetkin kolme neljäsosaa lakkasivat meluamasta: mitähän kummaa tuolla halkopinon luona tapahtui? Miksi kaikki juoksivat sinne? He tunkeutuivat Andersin ympärille, ja halkopinon päälle kiipesi niin monta kuin sinne suinkin mahtui: "Mistä on kysymys?" – "Edvard Kallem on voittanut palkinnon." – "Edvard Kallem?" Taas leimahti mellakka liekkiinsä, kaikki kysyivät, kaikki vastasivat – kaikki paitsi Ole Tuft, hän oli jäänyt seisomaan siihen, mihin toverinsa oli hänet jättänyt.

Sitten tuli hiljaisuus, Anders Hegge kertoi, hänellä oli siihen oikeus, olihan hän siitä maksanut. Hän kertoi mainiosti, lystikkään kuivasti, niin että kaikki voitiin käsittää kahdella tavalla. Hän kertoi aluksi, missä Ole kävi ja mitä hän toimitti: – muutti olkia veistämön Martan alle, käänteli ja kantoi

hätä, keitti hänelle ruokaa ja juoksi apteekkiin lääkkeitä noutamaan; – sitten, *minkä vuoksi* hän sitä teki: hän tahtoi tulla lähetyssaarnaajaksi, hän tahtoi harjaantua veistämön Martan luona, hän luki raamattua Martalle, ja Martta itki, ja kun Ole lähti pois, toi Pyykki-Lassi viinaa ja sittenkös kelpasi heidän, Martan ja Lassin riemuita raamatun luvun perästä! Pojat seisoivat ensin hiljaa kuin kynttilät, ... he eivät olleet milloinkaan moista kuulleet. He käsittivät sen leikiksi, ja sillä tavoin kuin se kerrottiin, ei siitä muuhunkaan johtopäätökseen voinut tulla. Mutta he eivät olleet vielä elämässään kuulleet kenenkään leikkivän lähetyssaarnaajaa ja raamatunlukijaa, se oli huvittavaa, mutta samalla siinä oli jotain muutakin, jota he sillä hetkellä eivät käsittäneet. Kun he eivät nauraneet, jatkoi Anders kertomustaan. Minkävuoksi Ole oli keksinyt tämän? Nähkääs, siksi, että hän oli kunnianhimoinen ja tahtoi tulla apostoliksi, joka oli jotain enemmän kuin tulla kuninkaaksi, keisariksi tai paaviksi, sen oli Ole itse sanonut Edvard Kallemille. Mutta tullakseen siksi täytyi hänen löytää "Jumalan tiet". Ja nämä tiet alkoivat veistämön Martan luota; siellä hän aikoi oppia tekemään ihmeitä, taistelemaan pakanoita, villipetoja ja myrkyllisiä käärmeitä vastaan ja taltuttamaan hirmumyrskyjä. Nyt kajahti naurun remakka ilmoille. Mutta samassa soi myöskin kello. Poikien täytyi vain nauraa kikattaen juosta Olen ohi.

Kerran ennenkin nuorella ijällään oli Ole Tuft tuijottanut pohjattomaan syvyyteen. Se oli eräänä talvipäivänä, hän seisoi isänsä haudalla ja kuuli kuinka ensimmäiset routaiset

multamukareet putosivat arkun kannelle, ilma oli sumuinen ja meri musta kuin piki. Kaiken surunsa laski hän sinne. Nyt seisoi hän jälleen haudan partaalla, hän kuuli taas kirkonkellojen soittoa. Heti kun kirkuva hälinä koulun portailla ja käytävillä oli tauonnut ja viimeinenkin vitkastelija mennyt sisään ja ovet sulkeutuneet, – ja tullut äkkiä täydellinen hiljaisuus, – silloin kuuli hän äänettömyyden vallitessa kirkonkellojen soittoa ja mielikuvitus vei hänet kotiseudun maalaiskirkkoon, jonka seinän vieressä suhisivat vanhat, korkeat, lehdettömät koivut ja portin edessä kunnioitusta herättävä honka. Kellot kaikuivat lakkaamatta, suruisesti ja raskaasti, ja arkun päälle putoilevat kovat multamukareet löivät merkkinsä häneen itseensä koko elämän ajaksi. Äiti itki hillittömästi, – hän oli pidättänyt kyyneleitään aivan tähän saakka, ei pieninkään valitus ollut sitä ennen päässyt hänen huuliltaan, ei kuolinvuoteen ääressä, eikä silloinkaan, kun ne kantoivat isän pois, – mutta nyt sai suru hänessä ylivallan – oh, miten hillittömästi! ... ei, isä ja äiti ja äiti ja isä! – Ja hän purskahti itkuun, hänkin.

Yksinomaan senvuoksi hän ei voinut mennä toverien jälestä, mieluummin tahtoi hän olla koskaan tulematta kouluun. Tämän jälkeen hän ei voisi kohdata ketään heistä, eikä olla koko kaupungissa. Kahden tunnin kuluttua se tulisi tiedoksi, kaikki hänelle nauraisivat, ilkkuisivat ja tekisivät kysymyksiä. Ja olihan nyt se, mitä hän aikoi, hänellekin häväistys, mitä siis lukemineenkaan hyödyttäisi, eikä hän toiseenkaan kaupunkiin halunnut mennä, ei, kotiin, kotiin, kotiin! Mutta jos hän nyt

tähän jäisi kauemmaksi aikaa, lähetettäisiin luokalta joku häntä hakemaan, hänen oli kaikella muotoa heti lähdettävä juoksemaan karkuun – ei kortteeriin tädin luokse, siellä hänen pitäisi kertoa kaikki, eikä myöskään pääportista kadulle, siellähän oli niin paljon väkeä, ja hän kun vielä itki niin kovasti. Ei, hänen olisi mentävä siitä pienestä sala-aukosta, jonka Josefine oli häntä varten laittanut ja jonka kautta hän auttoi häntä joka iltapäivä pääsemään ulos, ilman että pojat sitä näkivät.

Vasten naapurin aita oli pinottu halkoja, mutta niiden oikealla puolen oli liiteri ja sinne juoksi Ole. Hän irroitti pari lautaa pinoja vasten olevasta seinästä, puikahti sen kautta ulos ja sulki aukon jälkeensä. Tämä ei olisi ollut mahdollista, jollei ulkopuolella olisi ollut sen verran tyhjää pohjukkaa, jonka oli aiheuttanut lähellä seinää sijaitseva suuri, poikaa korkeampi kivi. Jollei kiveä siinä olisi ollut, olisivat halkopinot olleet aivan rinnakkain, joten ulospääsy olisi ollut mahdoton, nyt oli siinä tilaa kiven molemmin puolin ja sen päällä. Tänne olivat lapset laittaneet tupiaan, yhden kummallekin puolen kiveä ja yhden sen päällekin. Se, joka oli kauimpana seinästä, oli mukavin, siihen oli laitettu istuinpenkki, ja kun se oli kiinnitetty pinoihin molemmin puolin, voivat lapset siellä juuri ja juuri sopia kulkemaan toistensa ohitse. Katoksi he olivat laittaneet lautoja ja niiden päälle latoneet halkoja, jotta ei kenessäkään heräisi epäluuloja, ja paljon heillä oli siinä ollutkin puuhaa. Kovin valoisaa siellä ei ollut, mutta sehän kuului asiaan, jotta siellä olisi sitä hauskeampi. Täällä kertoili Josefine Olelle Espanjasta ja Ole taas puolestaan

lähetyssaarnaajien seikkailuista. Toinen härkätaisteluista ja toinen taas kamppailuista tiikerien, leijonain ja käärmeiden kanssa, kauheista hirmumyrskyistä ja vesipatsaista, villeistä apinoista ja ihmissyöjistä: *Olen* kertomukset olivat vähitellen voittaneet ylivallan, ne olivat voimakkaampia ja niillä oli oma tarkoituksensa; tyttö eli muistoistaan, poika taas kaikesta, mitä hänen mielikuvituksensa voi luoda kokoon, ja itse hän halusi sinne mukaan. Niin kauan ja niin hehkuvasti hän jatkoi kuvauksiaan, kunnes työssäkin heräsi halu päästä sinne! Aluksi Josefina kyseli varovasti, kävisikö päinsä, että naisetkin pääsisivät lähetyssaarnaajaksi. Sitä ei Ole kuitenkaan oikein tiennyt, kyllähän sellainen oli miesten työtä, mutta lähetyssaarnaajien vaimoksi he kyllä saattoivat ruveta. Sitten kysyi tyttö, olivatko lähetyssaarnaajatkin naimisissa; tämän käsitti poika dogmaattiseksi kysymykseksi ja vastasi, että hän oli kuullut kerran isänsä lausuvan mielipiteensä siitä eräässä keskustelussa. Jossain kokouksessa oli näet muuan sitä epäillyt, koska muka Paavali, jota täytyi pitää ensimmäisenä ja myöskin suurimpana lähetyssaarnaajana, ei ollut naimisissa, mutta isä oli vastannut, että Paavali luuli Jeesuksen vielä jonakin päivänä tulevan takaisin ja sentähden hänen täytyi kiiruhtaa ympäri maita ja mantereita niin nopeasti kuin suinkin ja levittää tietoa siitä, jotta ihmiset voisivat olla valmiina. Mutta lähetyssaarnaajat nykyään, nehän joutuvat elämään yhdellä paikkakunnalla ja silloinhan ne tarvitsevat vaimon. Hän itsekin oli lukenut lähetyssaarnaajien vaimoista, jotka pitivät koulua

pienille neekerilapsille.

Pitemmälle ei kumpikaan mennyt, mutta tyttö ajatteli asiaa itsekseen, sen huomasi kysymyksistä, sellaisista kuin esim. – oliko totta, että neekerilapset söivät etanoita! Siitä hän ei pitänyt.

Täällä hämärässä, jossa pojan vaalea- ja tytön ruskeatukkainen pää yhdessä keksivät huvittavia seikkailuja, he olivat istuvinaan palmupuiden alla, täällä vilisi heidän ympärillään mustia neekerilapsia ja kaikki ne olivat kilttiä ja kohteliaita ja käännytettyjä, oli myöskin kesyjä tiikerinpentuja, ne loikoivat hiekalla aivan heidän jalkojensa juuressa, hyväntahtoiset apinat palvelivat heitä, elefantit kantoivat heitä varovasti selässään ja puut heidän ympärillään olivat täynnänsä ruokaa, mitä he vain tarvitsivat.

Nyt tuli Ole katsomaan tätä paratiisia viimeisen kerran ja sanomaan sille jäähyväiset.

Hän oli juuri noussut kiivetäkseen kiven yli, kun hän muisti, että nyt oli lauantai ja lauantaina oli Josefine kello yhdestätoista vapaa (hänellä oli yksityisopettaja) ja silloin hän tavallisesti tuli tänne halkopinojen taakse, lähelle poikien rauhallista aluetta.

Entä jospa hän nytkin istui siellä? Jospa hän oli kuullut kaikkityyni! Nopeasti kivelle, ja – siellä istuikin tyttö penkillä ja katsoi nyt häneen!

Vain nähtyään hänet ja silmäyksen, jolla tyttö häneen katsoi, Ole pillahdi jälleen äänekkääseen itkuun. "Minä – tahdon – kotiin", hän nyyhkytti, "en koskaan – en milloinkaan tänne", ja hän laskeutui Josefinen luo. Heti alkoi tämä häntä rauhoittaa,

riensi antamaan hänelle nenäliinansa ja pyysi häntä pitämään sitä suun edessä, jotta itku ei kuuluisi, hän tunsu koulun tavat ja tiesi, että nyt saattoi joku olla pihalla Olea hakemassa. Ole totteli nyt, kuten aina, hänen neuvoaan, mitä käyttäytymiseen tulee. Hän luuli, että se tarkoitti tuota kiusallista niistämistä, ja hän alkoi niistää ja itkeä, itkeä ja niistää. Nopeasti tarttui Josefine silloin pienellä tytön-kädellään Olea niskaan, toisella hän otti lujasti kiinni häntä käsistä ja painoi nenäliinaa lujasti vasten Olen suuta, samalla pudistaen varoittavasti tummankiharaista päätänsä. Silloin käsitti Ole, mikä on kysymyksessä. Olikin jo aika, sillä hänen nimeään huudettiin pihalla – kerta toisensa perästä ja eri tahoilla. Hänellä oli sellainen työ ja tuska tukahduttaessaan itkua, että hänen ruumiinsa hytkähteli ja vapisi, mutta hän pidätti sen. Pidätti, siksi kun kuuli toverin hyökkäävän jälleen rappusia ylös. "Minä – tahdon – kotiin!" hän aloitti heti ja päästi itkun valloilleen, hän ei voinut muuta. Sitten antoi hän nenäliinan takaisin, nyökäytti päällään, nousi ja veti halot syrjään naapurin aitauksessa olevan aukon edestä, yhäti vaan itkien ääneensä ja yhäti ollen kauhistuksen vallassa. Heti halot poistettuaan hän oli aukossa, koulupenkin kiiltäväksi hankaama takapuoli ja kirkkaat korkoraudat vetäytyivät yhä edemmäs, kunnes ne katosivat. Hän nousi ylös toisella puolen, kiiti siellä olevan halkovajan ja aitauksen välistä solaa, ohi vanhan, mätänevän puuläjän, ja sieltä takaportin kautta. Vasta kun hän oli sen ulkopuolella, kapealla kadulla, hän muisti, että oli unhoittanut ottaa jäähyväiset Josefineltä, niin, eikä ollut edes

kiittänyt häntä! Tämä hänen kaikkien kaupungissa kärsimiensä vastoinikäymisten lisäksi tullut harmi vaikutti, että hän nyt juoksujalkaa kiiruhti pois, eikä hellittänyt juoksuaan ennenkuin kiertoteitse oli päässyt maantielle. Se kuului ikäänkuin hänen alustalaisiinsa, tämä vanha rantatie.

Josefine seiso i hetken ja tuijotti siihen paikkaan, josta Olen korkoraudat olivat kadonneet, mutta ei kauan. Hän hyppäsi kivelte, laskeutui seinän luo, työnsi laudat syrjään, tunkeutui läpi ja sulki huolellisesti aukon jälkeensä. Vähän ajan päästä hänet nähtiin apteekilla hatuttomin päin, hän kysyi veljeään – ensin apteekista, jossa veljen oli tapana oleskella, mutta siellä hän ei ollut eikä ollut sinne jättänyt kirjojaankaan. Hän haki häntä toisestakin kerroksesta, eikä löytänyt häntä sieltäkään, mutta ikkunasta hän huomasi, että satamassa oli suuri vieras laiva ja noin kymmenen kaksitoista venettä sen ympärillä, tietysti Edvard olisi siellä! Juoksujalkaa riensi hän laiturille, otti heidän oman valkeaksi maalatun venheensä ja työnsi vesille.

Hän soutu, niin että hiki valui, soutu ja tarkasteli ympärilleen, kunnes saapui haaksirikkoisen luo, tuon vihreän, suunnattoman suuren laivan viereen, joka siinä seista lokotti ja puhkui, kun vettä siitä pumpputtiin. Jo kaukaa näki hän, että Edvard seiso i kirjapakka kainalossa komentosillalla juttelemassa ystävänsä Rojert Mo'n kanssa.

Heti päästyään tarpeeksi lähelle hän huusi häntä nimeltä. Sen kuuli Edvard ja koko laivaväki. Nähtiin ruskeatukkainen tyttö hatuttomin päin, soudusta punoittavana, aivot kädessä

tuijottamassa komentosillalle, tuumittiin, mitä se olisi ja unohdettiin kohta. Mutta Edvard tunsi piston rinnassaan: jotain kauheaa oli varmaankin tapahtunut. Tuossa tuokiossa hän oli laivan kannella, laskeusi alas laivasta ja hyppien veneestä toiseen hän tuli Josefinen veneeseen, jonka hän samassa työnsi ulos. "Mitä on tapahtunut?" Kirjat hän lähätti käsistään, otti tytöltä aivot ja istuutui soutamaan: "Mitä on tapahtunut?"

Punoittavana ja hengästyneenä seiso siinä Josefine tukka hajallaan ja katsoi häneen, kun hän käänsi venettä, sitten irroitti hän toisen parin airoja ja istahti veljeään vastapäätä takimaiselle tuhdolle. Edvard ei halunnut kolmatta kertaa kysyä, souti vaan. – Silloin Josefine pitäen airoja ylhäällä vedestä virkkoi:

"Mitä olet sinä tehnyt Ole Tuftille?"

Edvard kalpeni ja punastui; myöskin hän piti airoja ylhäällä. "Niin, nyt on hänen koulunkäyntinsä lopussa, nyt on hän mennyt kotiinsa, eikä tule koskaan enää takaisin."

"Oh, sinä valehtelet!" – pääsi Edvardin huulilta, mutta ääni, jolla hän sen sanoi, todisti päinvastaista; hän aavisti, että tyttö oli puhunut totta. Hän iski aivot voimiansa takaa veteen ja souti, ikäänkuin tahtoisi hän kiiruhtaa perästä.

"Niin, kyllä onkin parasta, että soudat", – itse Josefine rupesi huopaamaan; "parasta kyllä on, että riennät perästä vaikka Suur-Tuftilaan asti, sillä muuten käy sinulle hullusti sekä isän luona että koulussa. Sellainen kurja, mikä oletkin!" – "Oh, pidä suusi kiinni!" – "Elä luulekaan! Jollet sinä paikalla lähde hänen perästään ja tuo hänet mukanas i tänne kortteeriin, niin sanon

sekä isälle että rehtorille, sen saat nähdä."

"Sinä itse olet kurja, mokomakin juorupussi." – "Olisitpa kuullut, mitä Anders Hegge sanoi, ja kaikki, koko koulu nauroi Olelle, kaikki, jok'ikinen, – ja hän, Ole parka, itki kuin olisi häntä ruoskittu ja juoksi suoraa päätä kotiinsa. Hyi sinua! Hyi. Jollet saa häntä takaisin, niin ei ole hyvä kanssasi." – "Etkös sinä, pöllöpää, sitten näe, että soudanhan minä minkä jaksan?" Hänen kyntensä olivat valkeat, kasvonsa pullistuivat, hän kumartui joka kerta syvään saadakseen pitempiä vetäisyjä. Sanaakaan virkkamatta siirtyi Josefine tuhdolle lähemmäs Edvardia, asetti airot oikealla tavalla ja alkoi soutaa, hänkin.

Noustessaan laiturin luona vastaamaan venettä lausui Edvard: "Minä en ennättänyt tänään syödä aamiaista ja nyt minä saan olla ilman päivällistäkin, jos sinulla on rahaa mukana, niin anna, jotta saisin ostaa vähän rinkeliä!" – "Kyllähän minulla on pari killinkiä." Josefine nosti airot veneeseen ja antoi hänelle rahat. – "Ota kirjani!" huusi Edvard ja läksi juoksemaan yli kadun. Hetkisen kuluttua oli hänkin maantiellä.

Päivä ei ollut oikein selkeä, ilma oli epävakainen, pilvet kulkivat toista suuntaa kuin lauhkea etelätuuli. Oli jälleen lämmintä ja nuoskaa, keli mitä kurjinta, tie lumisohjuista ja likaista, varsinkin kaupungin lähistöllä, jossa se oli kerrassaan kuin siivotonta lumivelliä.

Poika ei ollut kulkenut vielä kymmentäkään minuuttia, kun hänen hienot saappaansa olivat jo läpimärät. No, siitä ei suurta haittaa, pahempi oli se, että viimeinenkin rinkelä oli jo syöty, eikä hän ollut vielä kylläinen – ei likimainkaan! Mutta ei *sekään* tehnyt mitään, piti hän hänen saavuttaa Ole! Edvard oli nopeampi jaloiltaan, astui keveämmin, ja aika kyytiäpä poika nyt pistelikin. Kunpa hän vaan tapaisi Olen, niin kaikki kävisi hyvin, sitä hän ei lainkaan epäillyt. Ole oli taipuisa, ja hän suojelisi kyllä Ole parkaa toisia poikia vastaan, ainakin sen hän oli velvollinen tekemään, – ja se alkoi jo huvittaakin häntä, hän kyllä saisi toisiakin puolelleen ja silloin vaikka tapeltaisiin!

Mutta kun hän oli astunut koko ruotsin-virstan näkemättä jälkeäkään Olen saappaista tässä likasohjussa, vielä vähemmin häntä itseään, – ja varsinkin kun hän oli rämpinyt puoli peninkulmaa mitä keuhkoimmassa kelirikossa, jalat likomärkinä, hikoillen ja vilustuen, puolikuivana jälleen ja taas hiestyen, – ja kun vielä uhkasi ruveta satamaan ja tuulemaan ja luonto oli hirveän yksinäistä näillä pitkillä, louhikkorinteisillä, metsäisillä

harjuilla, – niin lannistuipa hänen rohkeutensa melko lailla.

Merkillistä myöskin, ettei hän ensimmäisen ruotsinvirstan jälkeen kohdannut ketään vastaantulijaa. Tiellä oli kyllä ajajoita, ihmisiä, koiria, mutta ne kaikki kulkivat samaa suuntaa kuin hänkin ja useimmat heistä olivat ylpeitä ja koppavia, mutta ei ainoatakaan ihmistä tullut hänen vastaansa, ei taloissakaan näkynyt ketään. Hän ei kuullut koiran haukunutta, ei nähnyt savua kohoavan kattopiipuista; täällä oli kuin kuollutta. Hän sivuutti autiolahden toisensa jälkeen, niitä erotti toisistaan mereen pistävät, louhikoiset harjuselänteet, jotka olivat muodostuneet joko maanvieremän tai soljumisen kautta. Niiden molemmin puolin oli aina lahti ja joka lahden pohjukassa talo tai useampikin, joki tai lähde, mutta ihmisiä ei lainkaan. Niin monesti oli poika jo noussut louhikkorinnettä ja mäen päältä turhaan tähystänyt, näkyisikö Olea maantiellä, että hän alkoi jo käsittää, että hänen täytyisi rämpiä nälkäisenä ja väsyneenä aina Suur-Tuftilaan saakka, ja sinne oli matkaa melkein peninkulma. Silloin tulisi hän olemaan liian kauan kotoa poissa, isä saisi sen tietää ja alkaisi kuulustelu, toruminen, ja selkäsaunan hän saisi kaikesta huolimatta, kenties ryhtyisi rehtorikin asiaan ja sama leikki uusiintuisi ... tahtoipa melkein itkuksi tupata. Kirottu Anders *Hegge*, oh, niitä himokkaita, urkkivia silmiä, sitä ilettävää hymyä kaikelle, joka maistui, sitä rutkuttavaa naurua, sitä liukastelevaa ystävyyttä, juoruamista, oh, sitä iljetystä! Täällä piti nyt hänen rämpiä pakottavin jaloin likasohjussa, väsyneenä ja alla päin. *Tätäpä* se merkitsi, se hänen eilisiltainen pelkonsa,

tätä se merkitsi!

Ei, hiisi tässä vielä itkemään ja lannistumaan, ehei! Kyllä kai kerran perille tullaan, ja selkään on saatu ennenkin, heipparallaa! Hän alkoi päästellä iloista espanjalaista laulua, lasketteli värssyn toisensa jälkeen, hengästyí ja täytyi hiljentää vauhtia, mutta pelästyí, kun ei enää kuullutkaan omaa ääntään; siksipä uusi laulu jälleen läpi koko pitkän laakson.

Ei täälläkään ketään, ajajoita ja jalkaisin kulkijoita kylläkin, aikuisia ja lapsia ja hevosia ja koiria lähitaloista, mutta kaikki ne riensivät eteenpäin. Mikähän nyt oli? Tulipaloko? Vai huutokauppa? Ei suinkaan niillä silloin olisi kärryjä mukana. Olikohan jossain tapahtunut maanvieremä? Tai ehkä suuri haaksirikko eiliseltä? No, hänestä oli samantekevää. Juuri kun hän rupesi nousemaan ylös seuraavaa harjannetta, joka pisti vuonoon pitkänä niemen särkkänä, näki hän rinteessä ensi kerran Olen jälet, tästä hän oli kulkenut tien reunustaa, korkorautojen jälet hän tunsí, samoin kummankin saappaan pohjissa olevien puulappujen jättämät merkit. Jälet olivat aivan tuoreet, nyt ei Ole enää voinut olla kaukana. Tämä lisäsi intoa, hän kiiti eteenpäin.

Täällä oli hyvää hongistoa ja hiljaista. Kun hän yritti panna lauluksi, ei se oikein luonnistanut. Kuta syvemmälle metsään tie kulki, sitä tiheämmäksi se tuli. Lumi oli kovempaa, kivet ja kanervamättäät pilkistivät siitä uteliaina päätään kuin eläimet, ja sitten siellä metsässä ruski ja risahteli, joskus rääkäsikin, pelästynyt linnunrupilas rymähti lentoon aika rytinällä. Hän etsi hikipäässä Olen jälkiä saadakseen seuraa, eilinen pelko oli

kohta hänen kimpussaan. Jospa vain uskaltaisi pistää juoksuksi, kunpa vain metsä loppuisi! Linnun lentoon lähtemisen jälkeen seuranneessa loputtomassa hiljaisuudessa hän tunsu, että jos hänen tielleen sattuisi myrskyn kaatama kuusi, niin tulisi hän ehkä hulluksi. Ja tuon solatien läpi piti hänen kulkea! – Jo kaukaa tarkasti hän tuijottaen sen korkeita, mustia sivustoja, ne näyttivät siltä kuin uhkaisivat lyödä häntä, muutamia hirvittäviä puita oli nojallaan tien yli ja ne väijyivät viekkaina. Kun hän vihdoin saapui sinne, oli hän kuin pieni, hiljainen metsähiiri. Kunpa ne nyt vain hetkisenkin olisivat hiljaa ja kunpa vain ei yksikään tuolta ylhäältä kumartuisi alas ja ottaisi häntä tukasta taikka ei kaatuisi juuri hänen eteensä tai taaksensa, eikä rupeaisi puhaltamaan hänen niskaansa... Hän asteli tuijottavin silmin kuin unessakulkija. Honkien juuret kiemurtelivat paljaina rinteiltä alas, ne näyttivät eläviltä, mutta hän ei ollut niitä näkevinään.

Kaukana edessäpäin oli korkealla ilmassa lintu, se lensi kohti kaupunkia, josta hän tuli. Oi, saadappa istua sen selässä! Hän näki selvästi kaupungin ja laivat satamassa, hän kuuli rauhallista heivauslaulua, iloista ankkurin nostoa ja tynnyrin jyrinää laiturilta ja hilpeätä naurua ja remua ja komentohuutoja ... niin, hän kuuli todellakin komentohuutoja! ja laivan vihellyksen, jota seurasi toinen! ja kolmas römäkämpä! ja ihmis-ääniä! Ne *olivat* ihmisääniä... ja hevosten hirnuntaa hän myöskin kuuli. Ja koiran haukuntaa! Ja taas ääniä, useampia ääniä! Nyt hän oli päässyt solatiestä, se oli ollutkin lyhyt, ja puiden välistä hän

näki merta ja laivoja, – mutta mitäs tämä oli? Oliko hän tulossa kaupunkiin takaisin? Oliko hän kiertänyt ympäri? Ei, olihan hän kulkenut koko matkan rantoja pitkin. Hän lähti juoksemaan, hän tunsi taas olevansa oma itsensä. Mutta, hyvä ystävä, oliko hän todellakin kulkenut vain eteenpäin? Aivan varmasti, – ja tuolla aukeaa näköala kokonaan, tuo lahti ... niin, sen hän oli nähnyt ennenkin, nuo saaret hän muisti myöskin, oikealla tiellä oltiin, nyt ei ollut enää pitkältä Suur-Tuhtilaan!.. Mutta mitä puuhaavat kaikki nuo veneet? Mitä merkitsee tuo tasainen, alituinen hälinä? Nuotanveto! Hurraa, siellä vedetään nuottaa! Hän oli saapunut nuotan vedolle, hurraa, eläköön! Nälkä, väsymys ja pelko olivat tiessään, pitkällä harppauksilla riensi hän eteenpäin mäkeä alas.

Yksi nuotta oli jo vedetty, toinen oli meressä, kolmatta juuri heitettiin, täälläkös oli loisketta. Mutta nythän oli lauvantai-ilta, senvuoksi oli kalat suljettava lahteen sunnuntai-illaksi ja perattava ne, jotka oli saatu. Hän käsitti sen silmänräpäyksessä.

Ranta oli täynnä ihmisiä, aina tielle saakka, vieläpä tielläkin ja lähistöllä, väkeä, paljon väkeä. Ja siellä oli sikin sokin kärryjä ja rekiä, mitkä tyhjinä, mitkä täynnä, pyttyjä ja tynnyreitä, hevosia aisoissa ja riisuttuina, koiria suurissa parvissa, joka paikassa lapsia ja naurua ja hälinää. Ulkona lahdelmalla oli veneitä nuotan ympärillä, jota heitettiin, huutoa ja hoilotusta ja korkealla ilmassa rääkyi nenäkäs, nälkäinen lintuparvi.

Taivas pimeni, höyrylaivan savu teki ilman vielä raskaammaksi ja uhkaavamman näköiseksi. Autiot saaret sopivat hyvin tähän nousevaan rajuilmaan, ne näyttivät kuin olisivat ne

nyt juuri ilmestyneet, tuo kaukana oleva, metsäinen saari näkyi rankkasateessa salaperäisenä ja yksinäisenä taivasta vasten, höyrylaivat kiiruhtivat kilpaa satamaan ja huusivat kilpaa, ne mittelivät voimiansa.

Miehet astuskelivat merisaappaissa, yllään vedenpitävät öljypuvut, toiset taas talonpoikaistapaan puettuina sarkaisiin ja päässään nahkalakit. Naiset perkasivat kilpaa miesten kanssa, rääsyihin kääriytyneinä tai miehen takki arkiröijyysä yllä, tavallinen kohtelias käyttäytyminen oli nyt heitetty hiiteen.

Alkoi jo ropsia suuria sadepisaroita ja niitä tuli yhä taajemmin, kaikkien kasvot, joihin Edvard katsoi, olivat kastuneet. Ne töllistelivät ihmeissään häneen: hento kaupunkilaispoika tuli heidän hÄlinÄÄnsÄ, kevyissä pukimissa, kasvot märkänä, ja hengÄstyneenä, pieni kastunut karvalakki päässä.

Mutta kukas tuossa seisoι juuri hänen edessÄän, jollei Ingebret Syvertsen, tuo pitkä, mustatukkainen mies, joka oli ollut kaupoissa hänen isÄnsÄ kanssa! Nyt hän seisoι tuossa kauppoja hieromassa, pitkänä ja laihana, öljypuvussa kiireestä kantapäähän. Hän oli ollut täällä koko lailla touhussa, hänen saappaansa ja kätensä olivat kalan suomuksissa, kuin hopeahelojen koristamat. "PÄivÄÄ, Ingebret!" huusi poika iloisesti. Pitkä nuori mies, kasvot märkänä öljytakin alla, suuri pisara putoamassa nenän päästä, pieni, musta parta ja yläleuasta kolme hammasta poissa, tunsι hänet heti ja hymyili, sitten hän virkkoi: "Isäsi on täällä ratsastelemassa, poika". – Samassa joku

puhutteli Ingebretiä, hän kääntyi, äkämystyi ja alkoi kinastella tämän kanssa, siihen kului hetkinen ja kun hän jälleen kääntyi sinne päin, missä poika oli ollut näki hän tämän jo kaukana tiellä, hyvän matkan päässä kalastajista.

Edvard oli lähtenyt juoksemaan pelkästään pelosta, – ja vasta siellä maantiellä hänen mieleensä johtui, että hän juoksi juuri isäänsä vastaan! Olikohan varmaa, että hän ennättäisi Suur-Tuhtilaan, ennenkuin isä hänet tapaisi?

Mutta mitä hän tekisi? Ne olivat nähneet hänet kaikki nuo ihmiset ja nehän töllistelivät häntä niin, että he kyllä hankkisivat tiedon siitä, kuka hän oli, ja kun isä sitten ratsastaisi sitä kautta, saisi hänkin sen tietää. Senvuoksi ei suuresti hyödyttänyt pakoonkaan juosta. Selkäsauna ennemmin tai myöhemmin, samantekevä. Häntä halutti melkein pä pistää lauluksi, sillä nyt asia ei enää paremmaksi muuttuisi kuin mitä se oli. Hän alkoi tosiaankin laulaa, ja vieläpä marseljeesia ranskan kielellä, sehän sopi mainiosti sille, joka kulki kohti selkäsaunaa, – hei vaan! Mutta tuskin hän oli päässyt ensi värssyn loppuun, kun rohkeus alkoi loppua, ääni hiljeni, tahti myöskin ja koko laulu sai toisen värityksen. Oh, miten raskaalta alkoikin astunta tuntua, nyt satoi jo aika lailla. Laulu muuttui jo katkonaisiksi säkeiksi ja loppui vihdoin kokonaan. Pojan ajatukset liikkuivat nyt jossain suuressa hiilikaivoksessa, josta hän oli lukenut sanomalehdessä, että se oli täyttynyt vedellä. Ihmiset pyrkivät sieltä ulos, minkä kerkisivät ja hevoset heidän perästään, mutta sieltä alhaalta ne eivät voineet pelastautua. Eläinparat! Muuan poika oli pelastunut

ja hän kertoi hevosesta, joka koetti päästä hänen perästään, poika kiipesi ylös, mutta hevonen ei voinut... Edvard näki selvästi hevosen edessään, sen pään, sen kauniit loistavat silmät, kuuli korskumisen, hirnumisen ja joka kerta se ihan koski häneen. Niin, mahtaisi olla hirvittävää kuolla sellaisen kauhun vallassa! Ja heräisikö kaikki tuo eloon viimeisellä tuomiolla! Niin, entäs kaikki ne, joiden pitäisi silloin nousta maan sisästä kaivoksista! Miksipä ei siis eläimetkin muiden mukana? Kyllä varmasti ne vetäytyisivät esiin ja hirnuisivat ja syyttäisivät ihmisiä. Suuri luoja, sitä syytösten paljoutta! Ajatelkaas, – aina maailman luomisesta saakka! Ja mistä niitä kaikkiaan löytyisi? Maan päältä ja maan sisästä, – entäs ne, jotka olivat meressä, meren pohjalla? Ja entäs ne sitten, jotka olivat vielä senkin alla, sillä monessa paikassahan oli siinä ollut maata, missä nyt oli meri. Niin, niin!

Oh, miten nälkäinen hän oli! Ja nyt häntä värisytti, hän ei voinut enää astella nopeasti, hän oli kastunut aivan läpimäräksi.

Eikä eteenpäin pyrkiminenkään ollut kovin haluttavaa. Hän tunsi hyvin sen uuden ratsupiiskan, hän oli itse toimittanut vanhan pois maailmasta, mutta jospa hän olisi aavistanut, että uusi oli kahta kauheampi, olisi hän kyllä antanut vanhan olla käytännössä vielä parisen vuotta. Huh, hänen kynsiäänkin alkoi jo kolottaa ja sormet olivat aivan kohmeessa. Ja jalat sitten? Sitä ei kannattanut ajatellakaan, sillä kohmetus tuntui silloin vain yhä enemmän jäykistävän, kuules, miten vesi tirskuu saappaissa! Lystikseen hän koetti liikuttaa jalkojaan ristiin, oikealta vasemmalle ja vasemmalta oikealle, mutta hän väsyi

kohta siihenkin. Yhä hitaammaksi ja vaivaloisemmaksi kävi astunta, nyt pitäisi hänen nousta mäkeä ylös. Hyvä ystävä, eikös tämä ollutkin jo viimeinen mäki? Eiköhän Suur-Tuftila ollutkin jo lähimmässä laaksossa? Aivan siinä mäen takana? Kyllä varmaankin siellä oli Tufti-laakso? Ehkäpä hän ennättäisi perille ennen isän tuloa? Eihän se lykkäyskään hullummaksi ole, ei suinkaan. Sieti kylläkin kiiruhtaa. – Uusia voimia vaan!

Isä ei ollut yksinomaan ankara, kyllä hän saattoi olla lempeäkin. Varsinkin jos Josefine rukoili veljensä puolesta. Ja sen tyttö kyllä tekisi nytkin, kun Ole vain tulisi takaisin. He koettaisivat saada vielä apteekkarinkin puolelleen! Hän oli ihmeen hyväntahtoinen mies, tuo apteekkari ja parasta oli aina olla useampi mies puolella. Herrajumala, jollei niitä olisi useampia...

Tuolta se nyt nousi mäen takaa, tuo punainen hevosen pää! Suuret olkikengät, joita isä talvisaikaan käytti jalustimina, sojottivat hevosen molemmin puolin kuin petoeläimen käpälät. Poika pysähtyi kuin kivettyneenä.

Hepo tuijotti poikaa raskaiden espanjalaisten suitsien alta, se ei ollut uskoa omia viisaita silmiään. Sama oli isänkin laita, sillä tuo pyöreä pää ja harmaa villalakki kohosi yhä ylemmäs hevosen kaulan takaa kunnes hänen täytyi molemmin käsin nojata satulan nokkaan: – oliko tuo likomärkä poika, karvalakki päässä, – tuo, joka tuossa seisoj kalpeana ja pelästyneenä keskellä tietä kuin kummitus, – oliko tuo se poika, jonka nyt pitäisi istua kotona läksyjään lukemassa, ennenkuin saisi luvan liikahtaa minnekään?

Ja nyt lauantai-iltana? Tällaisella ilmalla sitten ja tällaisella kelillä ja noin vähillä vaatteilla Suur-Tuftilan mäessä? Ja vielä ilman lupaa? – "Mitä pirua sinulla on täällä tekemistä?"

Hevonen pysähtyi; sen lämpöinen henki täytti ilman pojan ympärillä ja kietasi hänet epämiellyttävän hikihajun täyttämään höyryyn. Edvard ei voinut liikahtaa paikaltaan, eikä uskaltanut vastata. Hän vain tuijotti höyryn läpi isään, kuin puulla päähän lyötynä, tölmistyneenä, lopuksi tylsistyi hän kokonaan.

Samassa isä astui hevosen selästä alas ja ohjat vasemman käsivarren ympärillä, piiska toisessa kädessä seiso i heti pojan edessä. "Minne matka? Häh? Miksi täällä? – Piru vieköön, etkö vastaa?"

Edvard vetäytyi vaistomaisesti edemmäksi ja edemmäksi syrjään, isä tuli perästä, – ja yhtä vaistomaisesti nosti poika oikean kätensä suojellakseen kasvojaan, vasempaa piti hän torjuen edessään. – "Minne olet matkalla?" – "Ole Tuftin luo." – "Mitä siellä? Häh? Ole Tuftko kotona? Häh?" – "Niin." – "Mitä sinä siellä teet?" – "Minä menen ... menisin" – "Häh?" – "pyytämään häneltä anteeksi". – "Anteeksi? Mikä nyt? Mikä nyt? Häh?" ja piiska kohosi. Poika kiiruhti vastaamaan: "Hän ei tahdo enää tulla kouluun." – "Noh? – Kiusattuko häntä? Häh? Sinä etupäässä? Mitäh?" isä hihkui. – "Minä sain tietää, – " hän ei jatkanut. – "Mitä?" – "... että hän – että hän – " Poika alkoi itkeä. – "Häh?" – "... että hän auttoi sairaita." – "Kertonutko sen? Mitäh? Lörpötellyt? Häh?" Edvard ei uskaltanut vastata, ja silloin alkoi piiska heilua, poika huitoi molempia käsiään tahtiin

piiskan kanssa ylös ja alas, epävarmana, minne isku sattuisi. Ja siirtyi aina kauemmaksi syrjään. – "Seiso paikallasi hiljaa!" kiljui isä. Mutta poika sen sijaan hyppäsi aivan ravin reunalle. Vihaisena kohotti isä piiskaansa, hevonen sai hänen tahtomattaan aika rapsun ja riuhtaisihe niin rajusti, että oli vetää isän kumoon. Edvardilta ei tämä hupainen sattuma jäänyt huomaamatta: hän räjähti kaikuvaan nauruun. Mutta säikähti samassa sitä itsekin niin pahanpäiväisesti, että hypähti ravin yli ja juoksi metsään; kääntyessään katsomaan jälkeensä hänen oli mahdoton pidättää itseään, hänen täytyi taas purskahtaa nauruun eikä hän tiennyt parempaa tapaa sitä peittääkseen kuin ruveta ulvomaan kohti kurkkua.

Isän ylenkatse poikaan oli kuvaamaton. Itse hän tuli siitä kylmäveriseksi, rauhoitti hevosen ja hyppäsi satulaan. "No, tule nyt!" virkkoi hän tynesti – ja viittasi piiskallaan Tuft-laaksoon päin. – Lähempi tilinteko sitten, kun tullaan perille, ajatteli poika.

Hän totteli tietysti ja tuli tielle, – mutta pysyttelihe sopivan välimatkan päässä hevosesta. Ja sitten hän kulki koko matkan yhtä kaukana; hevonen asteli nopeasti, joten siinä oli kyllä käymistä pojalle.

Tämä harmaa mies punaisen hevosen selässä ajoi nyt armottomasti poikaa edellään lumisohjussa, vaikka pojan jalkoja pakoitti, – sen saattoi huomata käynnistäkin! – ja vaikka pojan kädet olivat kovassa kohmeessa, – hän pisti ne väliin suuhunsa! – ja vaikka hän oli likomärkä, karvalakki repsotti

päässä kuin pesuriepu! Itse istui tuo harmaa mies kuivana vedenpitävissä, lämpimissä vaatteissaan, piiska kädessä, nenä kuin kalpa keskellä naamaa ja kaksi säihkyvää silmää molemmin puolin. Joka tämän matkueen näki, ei suinkaan voinut aavistaa, että tuo ankara herra ei mitään sen kiihkeämmin toivonut kuin rakastavansa poikaa, jota hän raivoisana ajoi edellään. Mutta voidaksemme rakastaa jotakuta, täytyy hänen olla niinkuin me tahdomme, – vai kuinka? Ja kun poika nyt ei tahtonut sitä? Ja kun Kallem ei ollut tottunut vastarintaan? Hänen vaimonsa kuolema oli ollut ensimmäinen vakava tapahtuma, mitä hänellä oli ollut ja se tapahtui vain vähää ennen pojan kanssa sattuneita vastoinikäymisiä. Siihen saakka he olivat eläneet ulkomailla, Kallem oli viettänyt päivänsä kaikessa rauhassa vaimonsa kanssa, johtanut liikettään, urheillut ja lueskellut kirjojaan (hän oli nimittäin innostunut lukemiseen) eikä häntä koskaan ollut mikään häirinnyt tai vaivannut. Liikkeestä piti huolen hänen vaimonsa veli, se veteli mainiosti, taloudesta huolehti vaimo, myöskin erinomaisella tavalla. Kaikki meni rauhallisesti ja ilman pelkoa ja aivan niinkuin pitikin, – vaimon kuolemaan asti. Mutta sitten!

Ei hän eikä kukaan muukaan voinut alussa käsittää sitä odottamatonta muutosta, mikä hänessä tapahtui; joku arveli että vaimon kuolema oli tehnyt hänet melisairaaksi. Itse oli hän sitä mieltä, että Espanjan ilmanala oli hänelle liian kuuma, hänen täytyi päästä pois; hän halusi kotimaahan. Liikkeen hoitaja oli samaa mieltä, olisihan näet erinomainen kauppatuuma

siirtää päällike Norjaan ja pitää täällä haarakonttoria. Sitten he läksivätkin – nyt noin vuosi sitten.

Mutta poika, joka Espanjassa oli saanut hänet ensi kerran vihastumaan, vieläpä toisenkin kerran, niin, paha kyllä myöskin kolmannen, neljännen, viidennen ja kuudennenkin kerran, aina oli poika siihen syynä, – niin, tämä poika tuotti hänelle harmia Norjassakin. Niin lämpimässä kuin kylmässäkin maassa, poika oli yhtä pahankurinen.

Pian alkoi hänestä kuulua valituksia koulunkin taholta, sitten apteekista, missä he asuivat vuokralla Kallemin hyvän ystävän luona, sitten pihalta, sitten naapurista, sitten satamasta. Kenties saivat muutkin vanhemmat kuulla valituksia *omista* lapsistaan, kenties oli kansa näissä seuduin maata yleensä kärkkäämpi valittamaan, siitä ei Kallemilla ollut tietoa, sillä hän eli erakon elämää. Sitävastoin hän tiesi, että poika oli kaikista lahjakkain koulussa, opettaja toisensa perästä oli sitä hänelle vakuuttanut. Hän tiesi myös, että pojalta ei puuttunut sydäntä eikä tahtoa, hän oli vaan niin huoleton, tahtoi huvitella, tahtoi sekautua kaikkeen, siihenkin, joka ei hänelle kuulunut, oli samalla rohkea ja pelkuri, niin uhitteleva ja pahankurinen, että oikein hävetti. Hän voi viedä kärsivällisyyden taivaan enkeliltäkin, saati sitten Kallemilta, jolla sitä ei rahtuakaan ollut.

Tämä hoikka notkea vekkuli, joka nyt laahusti tietä pitkin tuolla edelläpäin syrjäsilmillä pälyen hevoseen ja piiskaan, oli tuonut rauhattomuuden isänsä elämään. Hän ei ollut ainoastaan tehnyt häntä epävarmaksi sisimmässä olemuksessaan,

vaan vieläpä joskus antanut hänen tuntea itsensä kokonaan voimattomaksi ja avuttomaksi hänen suhteensa. Sellaisina hetkinä oli hän halunnut lyödä poikansa mäsäksi.

Sitten hän saattoi taas ottaa pojan eteensä, uhata ja pyytää. Nyt viime rajuilmayönä hän oli oikein paimentanut poikaa, mitä liikuttavimmalla tavalla koettanut saada häntä mokomasta pelostaan luopumaan. Hän oli neuvonut häntä, valaissut hänen järkeään luonnontieteellisillä esityksillä, että kaikki ennustukset maailman lopusta olivat keksittyjä, valhetta, – poika vastaili kaikenmoista: niinkö, kyllä, niinhän se on – eikä uskonut sanaakaan siitä, mitä isä sanoi! Heti kun ukkonen jyrähti, oli poika yhtä hassu; – hän pakeni ulos peloissaan kuin hullu.

Ja tänään hän kohtaa pojan täällä tyhjällä maantiellä, peninkulman päässä kaupungista, sateessa ja tuulessa ja lumisohjussa, – tietysti ilman lupaa! Ensin loukkaa hän koko koulun parasta poikaa, pientä raukkaa, josta Kallem oli monesti iloinnut, ja jonka pientä lähetystointa hän oli hiukan avustanut, kun Josefine oli siitä hänelle kertonut; – ja tämän lisäksi...

"Kappas nyt! Piru vie, eikö hän naura tuossa mennessään!" ajatteli hän, mutta ei ollut sitä näkevinäänkään.

Mitä se oli? Niin, hevonen hänen takanaan, "piru vieköön" selässä ja ratsupiiska ja tuo raskas, yksitoikkoinen astunta lumisohjussa: "tsap-tsap, tsap-tsap; tsap-tsap, tsap-tsap" – kasvoi vähitellen hirvittäväksi, kasvoi, kunnes se muuttui suunnattoman suureksi, muodottomaksi hirviöksi, ... poika kiiruhti ajattelemaan jotain muuta! Hän syöksyi jälleen sinne

englantilaiseen kivihiilikaiivokseen, joka täyttyi vedellä, ja veti esiin hevosen, joka siellä oli pojan perästä koettanut pyrkiä ulos. Ei, hän ei päässyt kaiivokseen, oli vain pelkkää maantietä ja "tsap-tsap, tsap-tsap" ja piru vieköön ja piiska, ja hän itse edelläpäin puolellatoista jalalla laahaten itseään, hihi-i-i-i.

"Häh?" hänen takanaan hihkasi.

Ääni luisui pitkin pojan selkää kuin terävä jääpalanen.

Suur-Tuutilakin tuli pian näkyviin.

Se oli aivan sen mäen juurella, jota he laskeutuivat, siellä oli monta taloa ja useimmat rakennettuina neliönmuotoon pihamaan ympäri. Toisella puolen kohisi joki myllyineen ja sanoineen, ulompana olevat saaret ja niemet molemmin puolin sulkivat lahdekkeen niin, että vesi siinä lepäsi tyynenä kuin lampi, poukamat jäässä. Sarja venekoppeleita oli valkaman molemmin puolin, hedelmäpuutarhoja, joukossa suuriakin, oli joka talon ympärillä.

Suur-Tuutilan päärakennuksen kattopiipusta kohosi savu – vihdoinkin! Siellä äiti keitti Olelle päivällisruokaa! Ja nälkä ja kaipaus ja suru sai taas vallan pojassa ja ajatus lämpimästä tuvasta ja kuivista vaatteista ja muisto omasta äidistä ja kodista Espanjassa oli vähällä saada hänet jälleen itkemään, mutta sitten hän ajatteli, että isä virkkaisi: "Piru vie, hän itkee nyt!" Ja hän pidätti itsensä.

Hän katsoi peloissaan kartanoa kohti. Päärakennus oli puutarhan sivulla. Se oli punaiseksi maalattu, kaksikerroksinen puutalo, ikkuna laudat valkeat. He poikkesivat maantieltä, poika

yhä edellä, isä perästä.

Päädyn sivuitse he tulivat pihalle, sen toisella puolen oli navetta ja talli saman katon alla, ne olivat aivan vasta rakennetut ja suorassa kulmassa jyvääittaan, halkovajaan ja muihin, näitä vastapäätä oleviin rakennuksiin. Navetassa joukko vuohia naposteli kuusen oksia, ympärillä suuri joukko varpusia, joita näkyi olevan kokonainen seurakunta myöskin jyvääitan alla.

Vuohetpa huomasivat tulijat; ne kohottivat päätään ja kurottivat kaulaansa kaikki samalla aikaa, silmät jännityksessä, korvat pystyssä, jäykkänä, viimeinen purus liikkumattomana suussa, mitä suurimman uteliaisuuden vallassa. Ainoastaan pukki jatkoi syömistään ja katseli heihin välinpitämättömästi. Varpuset pyrähtivät tiehensä.

Kartanon päädyn ja navetan välillä isä pysäytti hevosensa ja astui maahan. Poika oli jo pihalla ja töllisteli heinäkorsun kattoa, joka oli revitty ja katettiin uudelleen, mutta siellä ei näkynyt yhtään työmiestä, varmaankin ne olivat vähän aikaa sitten lähteneet nuotan vetoon, tikapuut olivat vielä pystyssä. "Odota!" huusi isä, ja poika pysähtyi ja kääntyi, isä oli kiinnittämässä ratsuaan kartanon päässä olevaan tahkokiveen. Poika seisoj ja katseli. "Kylläpä hän nyt on tullut rauhalliseksi", ajatteli isä, tuli sitten ja viittasi piiskalla, pojan piti mennä tuolle leveälle kivelle rappujen edessä. Ja sen hän teki. Hän kulki häkkireen sivuitse, huomasi kaksi kissanpoikaa, jotka siinä leikkivät tankojen välitse, toinen ulkopuolella toinen reen sisässä. Ikkunat, joiden vieritse he kulkivat olivat niin matalalla, että he näkivät

niistä vierashuoneisiin, joissa oli ikkunat toisella puolen, ja myöskin tupaan. Siellä istui Ole yllään valkea paita, joka ulottui jalkoteriin saakka, lieden ääressä, jalat nostettuina pankolle, äiti seisoi vieressä kumartuneena joidenkin patojen yli. Edvardilla ei ollut aikaa katsoa sen enempää, hän nousi rappukivelle ja siitä ylös kuistiin. Siellä kohtasi häntä voimakas kalan haju ja lisäksi tunsu hän muutakin hajua, jota hän ei heti tajunnut, mitä se oli. Isä viittasi edelleen oikealle. Vasemmalla oli myöskin ovi, hienoksi maalattu ja varustettu messinkisellä rivalla, ja sinne hänen ei pitäisi mennä. Ei, ajatteli poika, tiesinhän minäkin niin paljon, että meidän tulisi mennä sinne, missä oli ihmisiä, eikä kylmään vierastupaan! Hän nosti kohmettuneilla käsillään linkun ylös ja avasi oven.

Uuni oli nurkassa, ovesta heti vasemmalla, ja kai ne heidät, nuo kaksi, siellä huomasivat. Pöyrytukan päätä tuskin näkyi isävainajan sinivalkoisen paidan sisältä. Äiti oli kookas nainen ja kasvonsa hienopiirteiset, päässään musta huivi; hänen vaaleat, välkkyvät hiuksensa valuivat alas poskille ja tekivät kasvot pitkännäköisiksi. Hän nousi patojensa äärestä tulijoita vastaan, jotka hän tunsu molemmat; katseensa oli vakava, mutta ystävällinen, hän oli hiukan peloissaan tai sitten epätietoinen, mistä oli kysymys, silmänsä eivät alussa tahtoneet pysähtyä kumpaankaan heistä. Olen saappaat olivat lieden reunalla, mutta hänen vaatteensa, paitansa ja sukkansa oli ripustettu kuivamaan niiden yläpuolella riippuville orsille. Toisille orsille oli ladottu puurankoja ja muita kapistuksia kuivamaan. Työkaluja ja astioita

oli esillä, kuten ainakin arkipäivänä.

Tupa ei ollut maalattu, mutta laudoitettu, molemmin puolin ikkunain alapuolia olivat punaiseksi maalatut penkit. Nurkassa vasemmalla olevan ikkunan poskessa oli pöytä ja sen päällä kirjakaappi. Pöydän pään kohdalla aivan vieraspuolelle menevän oven vieressä riippui seinäkello. Se kävi niin tasaisesti ja iloisesti kuin ei koskaan olisi rauhattomuutta tuvassa tätä ennen vielä sattunut. Pihalla oli hän katsonut kissanpoikia häkkireessä ja täällä hän näki Olen kasvatot aivan tuossa edessään; Ole hymyili, siksi, että hänkin oli peloissaan. Mutta nuo padat! Nälkäinen ja väsynyt Edvard kun oli, olivat padat hänestä nyt parasta kaikista. Yhdessä niistä oli perunoita, se oli lattialla jo valmiiksi kiehuneena, mutta kaksi pataa oli tulella, ehkäpä niistä toisessa olisi kalakeittoa! Mutta entäs toisessa – !

Äiti oli hämillään, mitä tekisi, sillä tuo tuimannäköinen mies ja poika jäivät oven suuhun seisomaan. Juuri kun hän vihdoinkin aikoi pyytää heitä istumaan tai jotain sen tapaista sanoa, aloitti isä asiaansa. Äiti kai tiesi nyt, hän sanoi, mitä oli tapahtunut, – vai mitä? Nyt tuli poika tänne pyytämään "anteeksi" ja saamaan rangaistuksensa, se oli välttämätöntä, sillä tämä oli pahankurinen poika, joka ei tarvinnut muuta kuin selkäänsä, hyvyys ei häneen pystynyt.

"Ohoo, – eihän se olisi ansainnut?" sanoi äiti lempeästi, hän oli ihan peloissaan, ja Ole tuli yhtä kalpeaksi kuin paita, joka oli hänen yllään. – "Kyllä, hänen täytyy saada selkäänsä! – Pyydä ensin anteeksi! Heti paikalla, sanon minä!" – Ole

alkoi itkeä, mutta eipäs Edvard! Ole ei voinut istua paikoillaan, hän nousi ylös, katsahti äitiinsä: "Rakas – !" hän sanoi, mutta ei voinut enempää, tarkoitus oli kuitenkin selvä, äidin pitäisi käydä välittäjäksi. "Pyydätkö anteeksi!" karjui isä ja piiska kävi levottomaksi. – "Mutta, äiti", parkui Ole. Edvardin oli nyt käytävä toimeen. Ole oli kääntynyt poispäin, hän ei tahtonut nähdä enempää, hän ei ollut tottunut sellaiseen. Edvard väistyi, isä perästä, niin että kannukset helisivät. Edvard hädissään käsi ojolla Olen äidin turviin, tämä ei tarttunut hänen käteensä, mutta Ole alkoi kirkua hirvittävästi. Niin suurta myötätuntoa ei Edvard voinut kestää, hänkin purskahti itkuun, kieppuen äidin ympärillä. Siitä nousi sellainen elämä, että vuohilta jäi taas purus suuhun, ne töllistelivät tupaa kohden – ja kuuntelivat; varpusetkin, jotka olivat tulleet takaisin, heti paikalla katon yli karkuun.

Ja mitä tapahtui? Varpuset näyttivät pojalle tien. Nopealla hyppäyksellä oli hän isän ohitse ja ulkona ovesta, jonka hän jätti auki mennessään. Nähtiin vuohien kiitävän minkä minnekin ja pojan hyökkäävän tikapuille ja niitä myöten katolle. Heti sinne päästyään hän alkoi vetää tikapuita jälestään. – "Siinä sen nyt näette" karjui isä ikkunassa; "mitäh? – " Ja hyppäsi perästä.

Heti kun poika näki hänen tulevan, päästi hän tikapuut käsistään ja ne putosivat rumahtaen alas. Poika vilisti ketterästi kuin kissa katonaluisia pitkin harjalle ja keikkui siellä niinkuin ei olisi koskaan tehnyt muuta. Ei hän tosiaankaan tuntenut nyt jalkojansa pakoittavan.

Isän säikäys oli ääretön: "Varoita itseäsi, sanon minä, mutta herrannimessä varoita, varoita itseäsi! Laittaaudu pois sieltä ja *heti paikalla!* Laskeudutko alas sinä kelvoton!" Hän juoksenteli ratsusaappaissaan alhaalla pihalla ja uhkaili ylös katolle.

"Eläppäs luule! Nyt minä hyppäänkin täältä suoraan alas pihalle, hyppäänpä niinkin!"

"Oletko, piru vieköön, villissä, poika! Oletko hulluttelematta!" – "Kyllä, jos lupaat olla lyömättä minua?" – "Sitä minä en lupaa." – "Vai et sinä lupaa?" ja poika tuli lähemmäksi harjan päätä. – "Kyllä, kyllä! Oh, senkin villitys! Oh, sinä kelvoton! – " – "No, sen olet luvannut siis!" – "Olen, piru vie, olenhan luvannut. Pääsetkö sieltä alas!" – "Etkö tukistakaan, etkä mitään!" – "Alas sieltä! Sinähän putoat sieltä!" – "Et tukistaa, etkä lyödä, etkä mitään!" – "Kyllä! Kyllä! Kyllä! Mutta alas sieltä! Kas niin, nyt sinä luiskahdat! Edvard! Kuuletko!" hän kiljui. – "Kyllä, ja sinä pidät, mitä olet luvannut? – " – "Oh, kuinka sinun pitäisi saada!" hän uhkasi ylös piiskallaan. "Kyllä, kyllä, sen lupaan! Varoita itseäsi!" Mutta poikapa sanoi: "Saankos sitten minä olla täällä Olen luona, huomiseen? Saanko?" – "Minä en vastaa mihinkään, ennenkuin tulet alas." – "Vai et vastaa, kyllä, kyllä – !" – "Oh, senkin penikka! oh, senkin ilkimys!" – "Jaha, sinä et suostu?" – "Suostun piru vieköön! Mutta laittaauduhan ainakin pois sieltä harjan reunalta. Pahuuksen poika!" – "Kuulehan, – parasta on kuitenkin, että sinä, isä, ensin lähdet matkaasi!" – "Ei, siihen et minua saa. Et ikimaaailmassa. Minä tahdon nähdä sinut alhaalla ensin." Tähän poika kyllä

tyytyi. Isä nosti tikapuut pystyyn ja poika tuli verkalleen alas, ei kuitenkaan ennenkuin isä oli väistynyt hiukan syrjään pihalle. Ja hän pysyttelihe matkan päässä, vaikka isä tahtoi puhua hänen kanssaan ja vakuutti, ettei mitään pahaa tekisi hänelle. Ei hän myöskään mennyt sisään niin kaualle kuin isä oli siellä ja liko märkä kun hän oli, pakoitti hän sillä neuvoin isän lähtemään.

Viisi – kuusi minuuttia sen jälkeen olivat pojat telmämässä tuvan lattialla, Edvard samallaisessa paidassa kuin Olekin ja muutenkin yhtä vähissä pukimissa. Heidän piti molempien vetää jalkaansa paksut talonpoikaiset villasukat, sellaiset, jotka ulottuvat ylös reisiin saakka. Heidän mielestään oli mukavinta tehdä se hiekkaisella lattialla. Siellä he tuupiskelivat toisiaan kumoon ja nauroivat, ikäänkuin olisi jo monta päivää kulunut siitä, mikä juuri äsken tapahtui. Kaikki, mitä Edvard teki ensin, Ole teki perästä, he nauroivat niin että hiljaisen äidin lopulta täytyi nauraa mukana, sillä Edvard keksi kaikkea mahdollista. Sukat heidän pitäisi saada jalkaansa voidakseen istua pöydän ääressä ja syödä värisemättä, siellä pöydän alla ei näet ollut takkavalkeata jalkoja varten. Ja saivatpa he vihdoinkin sukat jalkaansa ja nousivat ylös. Nyt nähtiin, mitä se toinen ruokalaji oli, se oli happamasta kermasta laitettua puuroa, sitä ei Edvard ollut milloinkaan maistanut. Äiti oli keittänyt sitä Olen mieliksi. Edvard riemuitsi ja katseli hymyillen ruokaa. Mutta Ole tuli äkkiä vakavaksi ja hiljaiseksi. Hyvä ystävä, mitä nyt? Kädet ristissä ja katse maahan luotuna. Siinä seiso i äiti heidän edessään; – hänkin vakavana, katse maahan luotuna. Hänen päänsä oli

kumarassa, näytti siltä kuin olisivat hänen silmänsä häipyneet yhä kauemmas ja kauemmas, tai niinkuin olisi niiden eteen työnnetty luukut ja kaikki valo sammutettu sisällä. Ja sitten hän aloitti kaukaa, hyvin kaukaa pitkän, hyvin pitkän pöytärukouksen, äänensä oli yksitoikkoinen ja hiljainen, kuin puhelisi hän hiljaa jollekin toiselle, toisessa paikassa olevalle. Edvard tunsu joutuneensa kaiken tämän ulkopuolelle. Ahdistuksen ja hyljätyn tunne valtasi hänet, ja saapuivat nuo vanhat muistot, entinen kaipaus äitiin. – Sitten se päättyi, loppui kuin tunturin taa häipyvä laukaus.

Edvard ei ollut koskaan ollut mukana missään pöytärukouksessa, ja äidin tapa ja olemus oli aivan, aivan uutta hänelle eikä hän ymmärtänyt häntä, kun hän sillä tavoin mumisi. Hän istui kauan senjälkeen äänettömänä. Ei myöskään Ole puhunut mitään; koko ajan, kun he söivät, hän oli vaitelias, ja melkein pä hymyilemättäkin. Ruoka oli Jumalan lahja, senvuoksi oli syödessä oltava vakavina.

Mutta söivätkö he sitten kunnolla! Äiti kysyi lopuksi, eikö heidän mielestään ollut parasta säästää hiukan iltaseksikin. Ei, tämä oli illallinen samalla, he sanoivat, he nukkuisivat yhdessä vierashuoneessa, siellä oli kaikki jo valmiina, ja nyt he istuisivat hetkisen lieden ääressä, mutta sitten menisivät nukkumaan.

Äiti huomasi, että he mieluummin halusivat olla kahdenkesken ja sen he saivatkin.

Ja niin sitten vierashuoneeseen! Ensin syntyi siellä hirmuinen jyräkkä, kaattuut ja tyynyt lentelivät heidän ympärillään, –

mutta sitten he vähitellen rauhoittuivat, ja rupesivat juttelemaan. Ole kertoi, miten pojat olivat käyttäytyneet, ja Edvard lupasi hänen puolestaan pehmittää sen ja sen pojan, – niin, vaikkapa itsensä Anders Heggen; – jollei hän suostuisi olemaan puhumatta "Jumalan teistä" ja sen semmoisista, niin antaisi Edvard hänelle sellaisen läksytyksen, että tuntuisi; Anders Hegge oli pelkuri. Tiesipä hän vielä, kenenkä saisi avuksikin puolelleen, siitä tulisi vielä koko leikki!

Kun heitä alkoi raukaista, tuli kaihomielisyyden hetki; Ole kertoi Josefinesta ja Edvard yhtyi samaan ääneen ja vakuutti hänelle, että tyttö oli ollut verraton tänä päivänä, hän kuvasi hänet, kuinka hän oli soutanut häntä hakemaan. Ja Olesta se oli suuremmoista. Niin, hänessä oli Jotain suurta, Josefinessä, siitä he olivat yksimieliset.

Edvard ei voinut käsittää, minkä vuoksi Ole tahtoi tulla lähetyssaarnaajaksi. Olisiko siitä nyt niin suurta hyötyä lähteä sellaisille seikkailuretkille, kun täällä kotimaassakin oli kylliksi työtä? Olesta voisi tulla pappi ja hänestä tohtori ja he asuisivat kumpikin samalla paikkakunnalla. Eikös se olisi yhtä hauskaa?

Edvard kuvaili yhä, he asuisivat samassa kartanossa ja auttaisivat toisiaan, istuisivat iltasin punssilasin ääressä niinkuin nyt tekivät apteekkari ja hänen isänsä, ja pelaisivat shakkia yhdessä niinkuin nekin: Sitten he hankkisivat itselleen vaunut ja valjastaisivat kumpikin hevosensa eteen ja lähtisivät yhdessä ajelemaan, sehän sopisi mainiosti. Tai voisivat he asua meren rannikolla ja heillä olisi suuri yhteinen pursi, – kaikki yhteistä.

Ole ymmärsi, että Josefinen tietysti tulisi olla kaikessa mukana, vaikk'ei Edvard sitä sanonut. Mutta sehän oli päivän selvää, että hän olisi mukana. Ja Olen mielestä Edvard oli niin hienotunteinen, kun ei sitä sanonut, ja oli hänelle siitä sanomattoman kiitollinen. Ja se muutti asian. Josefinesta tulisi papin rouva, ja hoitaisi taloutta...

Niin, lopulta hän myöntyikin siihen ja päätökseksi tuli, että toisesta tulisi pappi ja toisesta tohtori ja he asuisivat yhdessä. Viimeksi he juttelivat kalastusmatkoista.

He kuulivat epäselvästi askeleita ja ääniä, kun väki tuli nuotalta, mutta he olivat niin väsyneitä.

NUORUUDEN AIKANA

1

Ensimmäinen pari ulos.

Nuorisoa oli kokoontunut eräälle maatilalle, noin viiden kilometrin päässä kaupungista. Kunnas, jolla he istuivat lahdelman rannalla, loisti monenvärisenä heidän kesäpuvuistaan, varsinkin neitosten. Siellä oli:

"valkeita, ruskeita, mustia, keltaisia, sinisiä, punervia, vihreänvärisiä – "

– muutamat yksivärisiä, useimmat täplikkeitä, ruudukkaita ja juovilla varustettuja; huopahattuja, olkihattuja, harsohattuja, huivia, paljaita päitä ja päivänvarjoja. Tästä värien vilinästä kajahteli juuri nyt sointuvia säveliä, sekaköörin laulua. Johtajaa ei ollut, mutta nuori tummatukkainen neiti ruskearuutuisessa puvussa istui joukon keskellä, nojaten kyynärpäähänsä ja lauloi sopraanoäänellä, vapaammin ja kirkkaammin kuin toiset, ja muut lauloivat hänen mukaansa. Kööri oli harjaantunut. Tuolla alhaalla lahden pinnalla lepäsi vastamaalattu pursi, uusin, puoliksi nostetuin purjein. Vesi oli peilityyni.

Laulu ja pursi sopivat hauskesti yhteen tuolla tummalla lahdella, jota varjostivat ja ympäröivät autiot vuoret ja niiden

takana vielä korkeammat. Lahti oli kuin tunturijärvi, jonka kerran kevätvirrat synnyttivät ja sitten unhoittivat. Tunturit – oh, miten raskaita ja hämärepiirteisiä ja himmeävärisiä ne olivat, takimaiset tummansinisiä ja huiput likaisen lumen peitossa; ne olivat kaikki suuria suunnattomia hirviöitä.

Tummalla veden pinnalla oli pursi valmiina vaikka! tanssimaan, se kuului iloisempaan yhteiskuntaan kuin nuo luonnon ja ihmisten elämää tarkastelevat, korkeat lautamiehet. Laulu ja pursi olivat vastalause kaikkea ylimielistä vallanhimoa, kaikkea julkeata, mahtailevaa ja raakaa vastaan, – vapaasti kiiriskelevä vastalause, ylpeä väriensä kirkkaudesta.

Muuten: eivätpä vuoret huomanneet vastalauseita yhtä vähän kuin nuorisokaan tiesi sitä päästävänsä ilmoille. Tuo "jalosukuisuus" – olla syntynyt ja kasvanut sellaisen luonnon keskellä kuin Norjan länsirannikko – on juuri siinä, että luonto pakoittaa panemaan vastaan, jollei sitten tahdota sortua. Joko kukistua tai voittaa! Ja he olivat voittajia, sillä länsirannikon kansa on Skandinavian lahjakkainta, terävintä kansaa. Niin suuressa määrin he ovat sen luonnon herroja, jonka keskellä he asuvat, että ei yksikään tämän nuorison joukosta pitänyt näitä tunteita raskaina tai kylmävärisinä. Koko luonto heistä näytti niin voimakkaalta ja terveeltä, että ei missään maailmassa voisi olla sellaista.

Eikä myös yksinomaan nuo valoisat rinteet ja aava meri ollut synnyttänyt ja kasvattanut niitä, jotka nyt täällä istuivat laulamassa tai kuuntelemassa, ei, he olivat tunturien lapsia

hekin, niinpä näiden lähempien kuin noiden toistenkin, tuolla takana. Juuri ennen laulua he olivat joutuneet sanasotaan ja niin kiivaaseen, niin lyijynharmaaseen kuin nuo vuoret tuolla. Ja poistaakseen mielistä tätä taakkaa he antoivat sointuvan laulun rakentaa loistavia siltoja syvyyksien yli, huippujen välille. Kesäpäivä oli itsessäänkin hiukan harmaa, mutta joskus (kuten juuri nyt!) pääsi päivä paistamaan lauluun ja purjeisiin ja maailmaan.

Tuossa istui kaksi, jotka eivät välittäneet laulusta eikä auringosta. Katso häntä, joka tuossa alempana, hiukan oikealla lepää ruohistossa, nojaten kyynärpänsä varaan, tuota pitkää nuorukaista vaaleassa kesäpuvussa ja paljain päin, hänellä pyöreä pää, tukka lyhyeksi leikattu, otsa leveä ja matala, ja näyttää se uhkamieliseltä, se otsa on mahtanut poikavuosina kajahdella iskuista! Otsan alapuolla nenä, joka muistuttaa linnun nokkaa, ja terävät silmät, joissa juuri nyt näytti olevan jotain uhittelevaa, sitä peittävät osaksi silmälasit, niin että sitä tuskin huomaa, tai on se sitten itsessään niin vähäpätöistä. Koko kasvoissa on jotain ankaraa, ohuet huulet ovat lujasti yhteen puristetut ja leuka terävä. Mutta jos niihin lähemmin katsoo, muuttuu vaikutus; teräväpiirteisyys osoittaa enemmän tahdon lujuutta kuin ankaruutta ja se tahto, joka oli ottanut asuntonsa tässä vuoriseudussa, mahtoi olla sekä ystävällinen että veitikkamainen. Nytkin, kun hän istui siinä ja oli kiukuissaan ja välitti viis laulusta ja auringon paisteesta, sillä hän toivoi lisää tappelua, – vieläpä nytkin pilkisti tuimien kulmakarvojen alta joku veitikkamainen

piirre. Hän oli silminnähävästi voittaja.

Jos joku sitä epäili, ei tarvinnut muuta kuin katsahtaa nuorukaiseen, joka istui vasemmalla hänestä ja hiukan ylempänä, nojaten selkäänsä puuta vasten. Siinä oli kuva haavoitetusta sotilaasta, joka kärsi haavoistaan ja jonka kasvoissa kuvastui vielä taistelun vapiseva levottomuus. Pitkät, vaaleat kasvot, jotka eivät olleet länsirannikolta kotoisin, pikemminkin tunturiseuduilta tai ylämaasta; hän oli joko vierasta tai maahan muuttanutta sukuperää. Hän muistutti huomattavassa määrässä yleistä *Melanchtonin* kuvaa, mutta katse oli kenties raukeampi, kulmakarvat ehkä liian pystyyn pyrkivät; yleensä oli kuitenkin yhdennäköisyys, varsinkin, otsaan, silmien asemaan ja suuhun nähden, niin suuri, että lukutoverit kutsuivat häntä siltä nimeltä. Se oli *Ole Tuft*, nykyisin ylioppilas ja teologi, pian valmistuva papiksi. Ja toinen, tuo kotkanenäinen voittaja (kotkanokka oli nyt iskenyt aika lujasti) oli hänen lapsuudentoverinsa, lääketieteen ylioppilas *Edvard Kallem*.

Monta vuotta oli kulunut siitä, kun heidän tiensä erosivat, ilman että heidän välillään oli mitään yhteentörmäystä sattunut; nyt tapahtui se ja tulisikin se olemaan ratkaiseva.

Heidän välillään, keskellä kunnasta, laulajien joukossa istui kookasvartalainen nainen kukikkaassa silkkipuvussa, kaulan ympäri oli leveä, keltainen pitsi, joka syvissä poimuissa ulottui aina vyötäisiin saakka. Itse hän ei laulanut, hän sitoi seppelettä ruohiston kukista ja heinistä. Heti voi huomata, että hän oli voittajan sisar, vaikka iho ja tukka olivatkin tummemmat. Pään

muoto sama, vaikka otsansa oli verraten korkeampi, samoin kuin kasvotkin suhteellisesti suuremmat, epäilemättä liian suuret. Suvun käyrä nenä oli hänellä hiukan heikommin kaartuva, hänen leukansa pyörtävä, huulet mehevämmät, kulmakarvat suuremmat ja silmät suuremmat kuin veljellä, – ja kuitenkin olivat kasvot samat. Niiden ilmekin oli erilainen, sisaren oli, jollei juuri kylmä, niin ainakin hiljainen ja tyyni: ei kukaan voisi hetkessä selittää ilmettä noissa syvissä silmissä – ja siitä huolimatta oli niissäkin sukulaisuutta. Kaula oli voimakas ja hartiat hyvin muodostuneet, samaten oli povikin koko pyylevä. Tukka oli sidottu hänelle ominaiselle sykerölle. Kaula oli paljaana, mutta leninki keltaisine pitsineen kävi ruumiinmukaisesti kermanruskeisiin muotoihin, samoin kuin koko puku näytti ikäänkuin napitetulta; – ja sellainen oli koko hänen olentonsa. Hän sitoi, niinkuin sanottu, seppelettä eikä katsonut niin toiseen kuin toiseenkaan heistä, jotka olivat kiistelleet.

Alkusyynä kiistaan oli ollut suuri, musta koira; nyt se lepäsi ja oli nukkuvinaan. Sen märkä, tuuhea turkki loisti auringon paisteessa. Jotkut olivat viskanneet keppinsä veteen ja kiihoittaneet koiran sitä hakemaan, ja ne, jotka viskasivat, olivat joka kerta huutaneet: "Simson, Simson!" – se oli koiran nimi. Edvard Kallem sanoi parille lähellä seisovalle: "Simson merkitsee auringonjumalaa." – "Mitä ihmettä?" kysyi eräs nuori neitonen, "merkitseekö Simson auringonjumalaa?" – "Niinpä kyllä, mutta siitä muistavat papit olla virkkamatta." Hän lausui

sen vallattomasti, tarkoittamatta loukata ketään tai sanoa sen enempää. Mutta Ole Tuft sattui sen kuulemaan ja kysäisi hiukan yli olkainsa: "Miksikäs ei papit uskaltaisi kertoa lapsille, että Simson merkitsee auringonjumalaa?" – "Ei, siksi, että silloin ei koko satu soveltuisi esikuvaksi Kristustarulle." – Tämä viimeinen sana koski ja se oli tarkoituskin. Hymyillen ja ylenkatseellisesti virkkoi Ole: "Eikö sitten Simson kelpaa esikuvaksi, olipa hänen nimensä auringonjumala tai ei?" – "Niin, jos hänen *nimensä* on auringonjumala tai ei, mutta kun hän nyt kerta kaikkiaan *oli* auringonjumala?" – "Vai oli hän auringonjumala?" huudahti Ole ja nauroi. – "Sanoohan nimi jo sen." – "Nimi? Olemmeko me karhuja tai susia siltä, jos meitä sanotaan karhuiksi tai susiksi? Tai jumalia, jos meitä nimitetään jumalien nimellä?" – Useat seurasta kuuntelivat kiistaa, toisia tuli lisäksi, niiden joukossa Josefine, ja kumpikin kiistatoveri kääntyi nyt hänen puoleensa.

"Vika on siinä", sanoi Edvard, "että kertomukset Simsonista vasta sitten saavat jonkun ajatuksen, kun tiedämme, että hän oli auringonjumala." – "Oh, sittenhän olisi kaikkien kansojen esi-isät ja esihistoria aurinkotarua." Ole kertoi pari huvittavaa juttua tällaisesta tieteellisestä käsitystavasta. Se herätti naurua, ja myöskin Josefine nauroi. Heti paikalla Edvard innostui ja alkoi selittää, että meidän norjalaiset jumalamme, jotka olivat intialaisia auringonjumalia, itse asiassa myöskin muutettiin kanta-isiksi silloin, kun saatiin uusi uskonto, heidän alttarinsa, joilla kansa oli uhrannut, selitettiin olevan hautakumpuja. Samalla tavoin tehtiin juutalaistenkin vanhoista jumalista

kantaisiä, kun Jehovan palvelus tunki heidät tieltään. – "Mutta kukapas sen nyt tietää?" – "Tietää? kysy Simsonilta! Miten järjetöntä uskoa, että ihmisen voima on hiuksissa! Mutta niin pian kuin lähdetään siitä, että ne merkitsevät auringon säteitä, jotka kesällä ovat pitkät ja talveksi tulevat lyhyiksi, saavat ne jotain merkitystä. Ja kun keväällä auringon säteet kasvavat, niin käsittäähän jokainen, että auringonjumala silloin jälleen voi syleillä maailman pylväitä. – Eivät mehiläiset ole koskaan laskeneet hunajata raatoon, mutta kuullessamme, että joka kerta, kun aurinko kulki jonkun tähtisarjan, esim. leijonan kautta, sanottiin, että aurinko teurasti leijonan, – niin, silloin me ymmärrämme, että mehiläiset laskivat hunajaansa surmatun leijonan raatoon, s.o. kesän lämpimimpään aikaan."

Kaikki kuuntelivat tarkasti väittelyä ja Josefine oli suuresti kummastuksissaan. Hän ei katsonut veljeensä, sillä hän huomasi tämän tarkastelevan häntä, mutta ilme hänen kasvoissaan oli helposti käsitettävissä. Se mitä Edvard aluksi oli sanonut, tarkoittamatta muuta kuin hiukan pöyhkeillä tiedoillaan, se sai määrätyn päämaalinsa sen kautta, että Josefine seisoi heidän välillään. "Egyptiläisillä", hän kertoi, "kevätaika alkoi silloin, kun aurinko teurasti karitsan s.o. kulki oinassikermän kautta, ja iloissaan kevään tulosta teurasti jokainen egyptiläinen perhe sinä päivänä karitsan. Siitä ovat juutalaiset sen saaneet. Se tieto, että juutalaiset tekivät sen muka erotakseen tavoissaan egyptiläisistä, on väärä. Sen laita on ihan sama kuin ympärileikkauksen, jonka tavan ne myöskin ovat saaneet Egyptistä. Mutta siitä kaikesta

papit ovat vaiti."

Kaikesta tästä tiesi Ole Tuft hyvin vähän tai ei laisinkaan mitään. Hänen innokkaat opintonsa koskivat yksinomaan jumaluusoppia, eikä hänellä muuhun ollut aikaakaan ja uskonsa hän oli perinyt talonpoikaisilta esi-isiltään; se oli liian vakava jättääkseen sijaa tieteellisille epäilyksille. Jos hän olisi sanonut sen heti alussa, niin tuskinpa olisi kiistaa syntynytkään. Mutta myöskin hän tunsu, että Josefina seisoi heidän välillään ja oli johdettavissa suuntaan tai toiseen. Ja niinpä hän vastasikin pilkallisesti, että se kaikki oli sulaa keksintöä, tänään se loistaa, mutta huomenna sulaa se jäljettämiin.

Tätä ei toisen turhamielisyys sietänyt. "Teoloogeilla ei ole tippaakaan rehellisyyttä", hän huudahti. "Ne salaavat, että tärkeimmät osat heidän uskonnostaan eivät ole juutalaisilta saatuja, vaan ovat muualta tulleita. Niinkuin kuolemattomuusoppikin, sekin on Egyptistä. Samoin on käskyjen laita. Ei kukaan kiipeä vuorelle ukkosilmalla saadakseen ilmestyksen kautta tietoa siitä, mitä kansa on tiennyt jo tuhansia vuosia sitä ennen. Mistä on perkele kotoisin? Mistä helvetin rangaistukset? Juutalaiset eivät niistä tienneet mitään. Papit ovat sellaisia – no niin, että ne eivät rehellisesti tutkistele asioita, eivätkä kerro kansalle tällaista." Josefina masentui, nuoriso, varsinkin miehet, oli silminnähävästi Kallemmin puolella; vapaa-ajattelu oli muodissa ja olipa kylläkin hauskaa hiukan hymyillä tuolle isiltä peritylle uskolle.

Eräs nuori mies pilkkaili luomiskertomusta. Kallemilla oli

sekä geologisia että muinaistieteellisiä tietoja ja hän käytti niitä taitavasti hyväkseen. Niissä tuli Ole Tuft vielä vähemmin toimeen, hän mainitsi vain joitakin yrityksiä, joita joskus oli tehty, tarkoituksella yhdistää raamatun oppia muutamien uudempien havaintojen kanssa, mutta sai osakseen ivaa. Ja niin sitä siirryttiin yhdestä uskonsäännöstä toiseen. Ja vihdoinkin he saivat sovitusopin pideltäväkseen: se polveutui niin ikivanhoilta raakalaisajoilta, että yksilön vastuunalaisuutta ei vielä ollut olemassa, vaan ainoastaan heimon ja suvun. Tuft joutui vallan epätoivoon; tässä oli hänen velvollisuutensa käydä toimeen, hän alkoi kovalla äänellä tunnustamaan kaikkea, mitä hän uskoi. Ikäänkuin se olisi auttanut! Väitteitä, väitteitä, – tuoppas todistuksia! Ole Tuft käsitti liian myöhään, että oli ottanut puolustaakseen liian paljoa ja senvuoksi joutui kokonaan tappiolle. Hän tunsu suurta tuskaa, taisteli toivottomana, mutta taisteli kuitenkin ja julisti äänekkäästi, että jos yksikään totuus näytti epäilyttävältä, niin syy oli yksinomaan hänessä, hän ei kyennyt sitä puolustamaan. Mutta Jumalan sana pysyi loukkaamattomana hamaan maailman loppuun saakka! Niin, mikä oli Jumalan sana? Raamatun sisältö ja henki, luominen (ei!), syntiinlankeemus (ei, ei!), sovituskuolema (ei, ei, ei!) – *hän* kiljui, *he* kiljuivat, Tuftille tuli kyynel silmiin, ääni vapisi, hän oli kalpea ja kaunis.

Nuoriso ei ole aivan niin armoton kuin lapset, mutta samaa lajia. Muutamista kävi hän sääliksi, monet tahtoivat juuri nyt "panna hänet pussiin", niiden joukossa myöskin Edvard Kallem.

Mutta Josefine siirtyi sen tumman ja sopraanoäänisen luo. Heti viritti tämä laulun ja toiset yhtyivät, – herrat vähän myöhemmin kuin naiset. Koko seura kuului – harvoja lukuunottamatta – sekakööriin, joka kolmena viime talvena oli harjoitellut sellaisella ahkeruudella ja kestävyydellä, joka on mahdollista vain pikkukaupungissa.

Josefine istuutui keskelle kunnasta ja toiset hänen ympärilleen. Hän ei laulanut, hänellä oli kukkansa.

Seurue oli saapunut tänne tuolla purrella, joka iloisena lekotti auringon paisteessa. Siellä olivat Josefine, Edvard ja Ole istuneet yhdessä, aivan likitysten, sillä väljiä tiloja siellä ei ollut. Ei kukaan saattanut heidän hilpeästä, usein kuiskaavasta keskustelustaan aavistaa muuta kuin että heidän välillään vallitsi kai suhde mitä parhain. Ja nyt, kolme tuntia myöhemmin, Ole Tuft istui tuolla kuin syrjään sysättynä. Miten hän kärsikin siinä! Hänen kutsumuksensa, hänen uskonsa kimppuun oli hyökätty kaikkien nähden. Ja sen oli tehnyt juuri Edvard! Ja niin julmasti, niin sietämättömän pilkallisesti! Ja Josefine! Ei ainoatakaan osanottavaa sanaa, ei silmäystäkään häneltä!

Ole ja hän olivat olleet ystäviä lapsuudesta saakka, kirjoittaneet toisilleen, kun Ole oli Kristianiassa, hän joka toinen viikko ja Josefine niin usein kuin oli jotain kirjoittamista. Kun Ole oli loma-aikoina kotona, kohtasivat he toisensa joka päivä. Niinä kahtena vuotena, jolloin Josefine oli ranskalaisessa kasvatustaloksessa Espanjassa, oli kirjeenvaihto vieläkin vilkkaampi hänen puoleltaan, ja kun hän tuli sieltä kotiin, –

niin muuttunut kuin olikin, – jatkui ystävyys samallaisena kuin ennenkin! Hänen isänsä auttoi Olen lukuhommia, niin että tämä saattoi uhrata koko intonsa niihin; hän aikoi valmistua jouluksi ja kaikki ennustivat siitä tulevan loistavimman jumaluusopillisen tutkinnon, mitä koskaan oli suoritettu. Epäilemättä hänen oli avusta kiittäminen Josefineä, mahdollisesti myöskin hänen veljeään. Molemmat he olivat aikoinaan vieneet hänet heidän isänsä luo, rehtorin kotiin ja apteekkarin perheeseen ja niin yhä edelleen. Josefinen kautta hän pääsi sittemmin kaikkialle. Josefine oli tavallisesti harvapuheinen ja usein ihan sietämätön, mutta suhteessaan häneen horjumattomasti uskollinen. Tyttö saattoi moittiakin häntä (ei hän aina ollut hänen mielensä mukainen), mutta se kuului heidän suhteeseensa, Ole ei siitä närkästynyt eikä tyttökään sillä sen pahempaa tarkoittanut, jo heti ensi päivästä hän Josefine oli ollut hänen holhoojansa. Vielä ei Ole ollut uskaltanut lausua tytölle, että hän rakasti häntä, eikä tarvinnutkaan, ja oikeastaan hänen rakkautensa olikin liian pyhä tullakseen sanoin ilmaistuksi. Hän luotti Josefineen yhtä lujasti kuin uskoonsa. Hän oli talonpoika, hänen olentonsa oli pelkkää yhtenäisyyttä, hänen pääpiirteensä oli varmuus. Jumala huolehti hänen uskostaan; hänen onnestaan ja tulevaisuudestaan piti taas huolen – luonnollisesti myöskin Jumala, mutta Josefinen kautta. Hänen silmissään *hän* oli kaupungin ja koko maan kaunein, tervein, reippain tyttö ja sitäpaitsi hyvin rikas. Tämä viimeinen ominaisuus oli myöskin otettava lukuun, sillä hän oli pienestä pitäen ollut kunnianhimoinen haaveilija, unelmansa kulkivat vain

toiseen suuntaan.

Ylioppilastoverit sen kylläkin tiesivät. Paitse "Melanchtoniksi" sanoivat he häntä "piispan-aluksi vuonoilta" tai "vuonopiispaksi". Hän tunsi jo tarvettakin, että häntä niillä silmillä katseltiin, tämä lapsellinen piirre sopi hyvin hänen hymyilevään varmuuteensa, – hän oli myöskin kaunis nuorukainen, verevä ja avokatseinen, – ja silloinhan ei kunnianhimokaan näytä vastenmieliseltä. Nyt tunsi hän itsensä syöstyksi alas lujasta, hymyilevästä korkeudestaan! Vain se, joka on ollut niin varma ja ensi kerran kärsii perinpohjaisen tappion, saattaa niin kokonaan joutua pois suunniltaan. Pahinta oli se, että Josefine ei tahtonut tietääkään hänestä, Ole katsoi vähänväliä häneen, mutta hän vain järjesteli kukkia ja heiniään, ikäänkuin Olea ei olisi olemassakaan.

Viimein Olesta tuntui, kuin häipyisivät nuo kaikki pois tai kuin ei hän itsekään enää olisi siinä. Hän ei tuntenut istuvansa, ei kuulevansa, ei näkevänsä mitään. Tuolla ylhäällä talon pihalla katettiin illallispöytää, kaikki menivät sinne heti kun se oli valmiina, siellä syötiin, juotiin, juteltiin, naurettiin, mutta hän ei tuntenut olevansa mukana, hän seiso siellä yhdessä paikassa tuijottaen lahden toiselle puolen tai jonnekin kauas, kauas. Muuan nuori kauppias jutteli hänelle höyrylaivareittiloista, ne ei olleet lainkaan hyvin järjestetyt; eräs tyttö huonoine hampaineen, punaisine palmikoineen ja kesakoineen – Ole oli ollut opettajana hänelle – vakuutteli, että merimiehet eivät olleet niin sivistyneitä kuin sopisi odottaa heiltä,

jotka niin paljon matkustelivat. Emäntä tuli häneltä kysymään, minkävuoksi hän ei syönyt, ja isäntä joi hänen terveydekseen. He osoittivat hänelle sen kautta entistä kunnioitusta, mutta kumpikin heittivät häneen pikaisen kysyvän silmäyksen ja se saattoi hänet vallan vapisemaan. Hän tunsu epätoivoa. Jatkuvassa tuskassaan, joka tuntui vain lisääntyvän, hän näki epäilystä ja pilkkaa kaikkialla, vieläpä toisten ilossakin. Edvard Kallem oli sanomattoman hyvällä tuulella ja kaikki pyrkivät hänen ympärilleen, ja Edvardin vuoksihan (hän oli tullut kotiin vasta pari viikkoa sitten) koko huvimatka oli pantukin toimeen. Ole näki kuin unessa, että Josefinen kukat olivat nyt pöydällä, ja kuuli kehuttavan hänen erinomaista värien sovittelutaitoaan. Itse oli Josefine istunut parin ystävättärensä kanssa pienen kivipöydän ääreen, johon ei useampia mahtunut, oliko tämä senvuoksi, ettei hän, Ole, pääsisi siihen mukaan? He olivat ruokapöydän toisella puolella. Ole näki Josefinen juttelevan ja nauravan ja nuoret herrat tarjoilivat heille, Edvard oli siellä montakin kertaa ja sai tytöt naurusuulle. Tämän kaiken Ole huomasi tuntien kummallista pelkoa. Hälinä viilsi hänen sydäntään, nauru häntä iletti, ruokaa hän ei saanut menemään alas, juoma oli hänestä karvasta, ihmiset koneellisia, ja talo, lahti, pursi ja tunturit hiukan tungettelevan lähellä häntä.

Kun tuuli oli kokonaan tyyntynyt, täytyi seurueen lähteä jalkaisin kaupunkiin. He lähtivät marssimaan yhdessä joukossa ja laulaen, mutta eipä aikaakaan, niin jo riensi kesävieraita taloista heidän luokseen, ja kun niiden joukossa oli tuttuja,

niin seisahduttiin. Sitten ne saattoivat heitä vähän matkaa, toisia tuli lisää ja joka kerta pysähdyttiin ja hajaannuttiin useampiin joukkoihin. Sillä tavoin Ole saattoi jättäytyä jälkeen, ilman että muut sitä huomasivat. Hän ei voinut enää kauemmin sietää heidän seuraansa ja hilpeyttänsä.

Sillä vasta nyt näet keräytyi *kaikki* Josefinen ympärille. Edvardin väittely ja hyökkäys, tappion tuottama häpeä, loukattu uskonnollinen tunne ... kaikki se sulautui yhdeksi ainoaksi ajatukseksi, että *Josefine* ei ollut tukenut häntä, ei sanallakaan, ei niin silmäyksellä, välttänyt häntä ja nyt lisäksi jättänyt hänet! Tätä hän ei voinut kestää, sillä Josefine oli käynyt hänelle niin sanomattoman suuriarvoiseksi, sen hän tiesi, vaan sitä hän ei hävennyt. Koko elämänsä korkeasta päämaalista, pyrkimyksestä tulla lähetyssaarnaajaksi, hän oli luopunut heti, kun huomasi, ettei Josefine siitä välittänyt. Joka kerta kun äiti oli hänelle lausunut, että lähetyssaarnaajaksi hänen ei ainakaan pitäisi ruveta, hän oli ajatellut, että enemmän tulisi kuulla jumalaa kuin ihmisiä. Mutta kun Josefine voimakkaalla tavallaan oppi tuntemaan todellisuutta lähempää, hylkäsi hän sen tuumansa, tytön tarvitsematta lausua siitä sanaakaan. Ole ajatteli itsekseen, että niin voimakas rakkaus ihmiseen kostaa vielä itsensä. Mutta eihän hän voinut sille mitään.

Tällaisia ja tuhansia muita mietteitä päässään hautoen jättäytyi hän jälkeen ja haki tien vierestä, metsästä kätkön, jonne laskeutui odottamaan, kunnes kesävieraat olisivat tulleet takaisin ja menneet sivu. Hän heittäytyi kasvoilleen maahan; nuo viileät

heinänkorret, joita vasten hänen poskensa ja otsansa nojasi ja tuo kostea multa, jonka tuoksua hän hengitti, puhuivat hänelle. Tuollainen varjossa kasvava nurmi ei tuoksua, samoin kävisi hänellekin, sillä Josefinen rinnalla hän oli auringon valossa, ilman häntä oli kaikki vain varjoa.

Veli oli Josefinen riistänyt häneltä, huusi ääni hänen rinnassaan.

Veli, joka vielä muutamia päiviä sitten ei ollut Josefinestä vähääkään välittänyt, kun sitävastoin Ole oli ollut hänen ystävänsä lapsuudesta saakka, soudellut hänen kanssaan, lukenut hänelle, ollut hänelle samalla kertaa kuin sisar ja veli ja uskollisesti kirjoittanut hänelle, kun he olivat kaukana toisistaan! – veli ei ollut koskaan tehnyt mitään sellaista. Vieläpä tämän tappionsakin hän laski tulopuolelle, sillä jollei hän Josefinen vuoksi olisi pannut niin omalletunnonleen tutkinnonsuorittamista, johon tämän isäkin oli häntä rahallisesti avustanut, niin olisi hän tiennyt enemmän niistäkin asioista, joista nyt oli väiteltä, ja ehkä hän silloin ei olisi kärsinytkään tappiota; – senkin hän kärsi uskollisuutensa vuoksi.

Edvard oli, niin kauan kuin Josefine oli lapsi ja kasvuijässä, harvoin sisarensa kanssa riitelemättä. Tyttö oli kauan pysynyt laihana suurine, tummine silmineen, tavallisesti tukka epäjärjestyksessä ja kädet punoittavina, kaikin puolin aika "hollakkana". Veljensä nimitti häntä "ankanpojaksi", ja yhteen aikaan, kun hänen jalkansa oli kipeänä, "ontuvaksi ankanpojaksi". Hän ei ollut koskaan oikein päässyt selville

sisarestaan, sillä Josefine pysyttelihe, uhkamielinen ja ujo kun oli, – aina välimatkan päässä. Ja sitten oli vielä sisarensa tähden saanut kärsiä monta selkäsaunaa. Sisar piti näet "oikeudenmukaisena" kaivata joka kerta, kun hän teki joitain koirankonstiaan. Ja löipä häntä siitä, niin oli "oikeudenmukaista" kaivata sekin. Hän ei pitänyt lainkaan sisarestaan. Pian loittonivat he toisistaan senkin kautta, että Edvard jätti isänsä kodin. Tuon onnettoman päivän jälkeen, jolloin isä ja poika olivat kohdanneet toisensa Suur-Tuhtilaan menevällä tiellä, armahti apteekkari vanhaa ystäväänsä ja otti pojan luokseen ja kaikissa suhteissa kuin omaksi lapsekseen. Ja mikä isälle ei ollut onnistunut, se onnistui nyt. Poika otettiin heti pois koulusta, ja hän sai antautua kokonaan mieliaineitaan, luonnontieteitä tutkimaan. Kemiaalliset ja fysikaaliset kokeet ja kasvitieteelliset retkeilyt olivat hänestä korkeinta, mitä tiesi, ja kahteen vuoteen hänellä ei ollut muuta luettavaa kuin kaikkea mahdollista sille alalle kuuluvaa. Ylioppilastutkintoa varten välttämättömät aineet hän luki aika vauhdilla yksityisopettajan johdolla; toisen tutkinnon jälkeen alkoivat hänen lääketieteelliset opintonsa. Ennen ylioppilaaksi tuloa, kotona ollessaan, hän näki sisartaan vain silloin, kun kävi apteekilta hänen luonaan, ja kun heidän harrastuksensa olivat erilaiset, ei heidän välillään juuri keskinäistä seurustelua ollut. Sittemmin oli apteekkarilla tapana ottaa hänet mukaansa ulkomaille melkein joka kesä; Edvardhan osasi kieliä, joiden taitamisella apteekkari ei saattanut liioin kehua. Siis he eivät myöskään loma-aikoina monesti toisiaan tavanneet.

Mutta siitä lähtien kun Edvard oli palannut ensimmäiseltä ylioppilaana tekemältään tällaiselta ulkomaamatkalta ja Josefine näki täysikasvuisen veljensä nykyaikaisena sekä puvultaan että ajatuksiltaan, leimuavana, voimakkaana, kaikkien nuorten, varsinkin naisten ihailun esineenä, siitä lähtien Josefine oli ihaillut häntä. Edvard taas puolestaan joko ylenkatsoi tai yhä vielä kiusaili häntä, se tuotti hänelle monta tuskan hetkeä, mutta hän kärsi ne saadakseen jälleen olla siellä, missä veljensäkin, vaikkapa äänettömänä syrjästäkatsojana.

Ole ymmärsi hänet, vaikka Josefine ei koskaan hänelle sydäntänsä avannut. Hänellekin puhui Josefine harvoin Edvardista ja silloinkin vaan nimittäen häntä "ilkiöksi", "löyhkänäksi", "tuulimyllyksi" j.s.s. Mutta uskollisten palvelustensa kautta, silloin kun hän kärsi veljensä ylenkatseesta ja loukkaavista sanoista, Ole tuli hänelle "sydämen-aarteeksi".

Edvard oli nyt suuresti muuttunut, hänen uteliaisuutensa oli vaihtunut tiedonhaluksi, hänen levottomuutensa tahdonlujuuudeksi. Mutta samalla aikaa kävi hänen sisarensakin läpi monivaiheisen murroskauden, josta veli ei tiennyt mitään. Nyt oli siitä juuri kaksi ja puoli vuotta, kun hän oli viimeksi hänet nähnyt, Josefine oli ollut kaksi vuotta Ranskassa ja Espanjassa ja viime kesäloman aikana Edvard oli ollut apteekkarin kanssa matkoilla Englannissa; myöskin tänä vuonna he olivat olleet parisen kuukautta ulkomailla. Sitä sisarta, jonka hän nyt näki, hän ei tuntenut. Ensi tapaamisen jälkeen oli Josefine alinomaa hänen mielessään.

Ei hän mikään kaunis ole, sanoi heti Edvard Olelle (tämän äärettömäksi kummastukseksi), kun he ensi kerran tapasivat toisensa. Mutta hän ei väsynyt puhumasta siitä uudesta ja erikoisesta vaikutuksesta, jonka Josefine teki täällä muiden joukossa. Hänen äitinsä lienee ollut kiintynyt johonkin espanjalaiseen naiseen, silloin kun hän kantoi häntä povensa alla. Jos ei hänellä olisi ollut tuota kummallisuutta silmissä, jotka kaikkialla maailmassa eroittavat toisen kansan toisesta; – niin olisivat espanjalaiset luulleet häntä kansalaisekseen. Miten suuren vaikutuksen se tekikin norjalaisessa talossa! Josefinellä oli hyvä puhelahja, sukkela ja reipas, mutta oikeastaan hän oli harvapuheinen – ja pysyi syrjässä; käytti rohkeita, uusimman muodin mukaisia pukuja, rakasti voimakkaita värejä, niin että hän miltei ärsytti ihmisiä, mutta oli kaikissa muissa tavoissaan kaino.

Nyt oli Edvard taas hänen veljensä. Heidän isänsä oli poissa ja silläaikaan hän asui rehtorin luona eikä ollut aina tavattavissa, mutta silloin kun se oli mahdollista, olivat he yhdessä. Sisaresta tuntui kuin olisi Edvard tahtonut tutkia häntä ja oli senvuoksi varuillaan, mutta häntä kuitenkin miellytti suuresti se, että Edvard muiden läsnäollessa puhutteli häntä ja katseli häntä niin usein.

* * * * *

Kun Ole syvästi onnettomana siellä metsässä painoi kasvonsa

nurmikkoon, muistui hänen mieleensä ne hetket, jolloin Josefine tanssisalissa näki veljensä tanssivan milloin yhden milloin toisen kanssa – joskus montakin tanssia saman tytön kera ja vain "armosta" kerran sisarensa kanssa.

Mutta nyt!

Nyt oli hän tullut Edvardin rakkaaksi sisareksi, – ja Olen ja hänen täytyisi erota.

Minkävuoksi tärkeä suhde, jota Edvard ei tuntenut? Mitä varten ottaa oikeuksia, joita ei ollut ansainnut! Muutaman päivän yhdessäolosta päätellä, kuka sopi sisarelle, kuka ei?

Mitä syytä oli hyökätä kaikkien nähden hänen kimppuunsa ja pilkata hänen elämäntehtäväänsä? Eikä ainoastaan häntä, vaan Jumalaakin.

Samassa kun tämä ajatus heräsi Ole Tuftin mielessä, levisi tavattoman voimakas valaistus ja sen loisteessa kohosi jotain suurta taivaalle tuolta kaukaa vuonon toiselta puolen kohoavien tuntureiden takaa. Hän itse lepäsi kasvot nurmikossa ja tuns sen niskassaan. Sitten kuului kuiskaus, ja se kuiskaus täytti koko ilman sieltä tänne saakka – : "mitä olet sinä tehnyt minusta?"

Oh, hän tuns itsensä muserretuksi, maahan vajonneeksi. Nyt käsitti hän, minkä vuoksi tuska leikkasi kuin partaveitsellä pois kipeän hänen lihastaan. Hän joutui tänään tappiolle senvuoksi, että oli ollut valehtelija. "Älköön sinulla olko muita jumalia!" Ei, ei, ei, anna minulle anteeksi, säästä minua! – "Sinun lihalliset, sinun turhamaiset haaveesi!.. Käytä nyt yösi kuin Israel taistellaksesi minun kanssani, – käärme, joka kiemurtelet

tomussa!" —

Ilmasta hänen yläpuoleltaan kuului tuhansien siipien suhinaa. Ei ollut ensi kertaa kuin vanhan testamentin ankaruus lankesi korkeudesta hänen ylitsensä. Nuo kysymykset suuresta tai pienestä, uskaltaisiko hän yrittää "suurinta", ... vai tyytyä keskinkertaiseen, hän kuten muutkin, – eivät olleet uusia.

Mutta jos hän tapaisi Josefinen hyvällä tuulella jälleen, niin ei kysymyksiä olisi olemassakaan. Josefine sively ne pois yhdellä ainoalla ystävällisellä kädenliikkeellä. Niin hän tekisi nytkin. Vaikka hän ei ollutkaan tässä hänen luonaan, niin herätti hän kuitenkin hänen mielessään vastustusintoa. Ei koskaan olisi Josefine tänään saattanut hyljätä häntä senvuoksi, että veli sitä tahtoi, ei koskaan! Jos hän olisi ymmärtänyt sen *sillä tavoin*, niin olisi hän menetellyt päinvastoin. Ei, Josefine hylkäsi hänet siksi, että hän oli kurja raukka, yksinomaan siksi. Kenties myöskin senvuoksi, että ei halunnut taisteluun, Josefinehan oli niin arka. Eihän hän ollut veljenkään puolella. Hän oli istunut kunnaalla joukon keskellä ja myöhemmin, syödessä, kahden ystävättärensä seurassa eri pöydän ääressä. Kun he lähtivät sieltä pois, ei hän ollut siellä, veli keräsi useimmat ympärilleen... Miksi ei hän, Ole, ollut sitä ajatellut, ennenkuin nyt? Josefine oli uskollinen hänelle, varmasti hän oli uskollinen! Ole karkasi seisomaan, miten ihmeen tavalla hän ei ennen ollut sitä tullut ajatelleeksi?

Hän oli halunnut, että Josefine tavalla tai toisella auttaisi häntä, ainakin lohduttaisi ja osoittaisi, miten kovasti häneen koski Olen kohtalo. Mutta kaikki sellainenhan oli vasten

Josefinen luontoa. Kuinka hän voikaan sellaista ajatella? Varsinkin kun siitä olisi syntynyt häiriötä ja kaikki olisivat katsoneet Josefineen.

Hän oli ollut suuri hölmö. Tämän iloisen havainnon tehtyään hän hyppäsi ulos kätköstään, yli maantien ravin ja läksi kiiruhtamaan kotiin hänkin.

Herra-jumala, kuinka hän rakasti häntä! Hän oli näkevinään Josefinen edessään sellaisena, jolloin Ole oli hänen mielestään lapsellinen; hän näki, miten Josefine kaikessa majesteettiudessaan loi häneen pitkän, lämpimän katseen!..

Myöhäisestä auringonlaskusta ei jäänyt mitään punaruskoa taivaalle, yö oli harmaa ja raukea, mäkien päällä näkyi pieniä rakennuksia ja siellä täällä joku huononlainen kesähuvila, matalia puita ja toisistaan hajallaan olevia pensaita.

Hän näki sen, eikä nähnyt sitä, kulkiessaan siinä ajatuksiinsa vaipuneena. Ei ainoatakaan ihmistä näkynyt tiellä, näkyi tuolla kaukana kyllä joku, kaupunkiin menijä. Hän hiljensi kulkuaan, jotta ei saavuttaisi häntäkään, eikä huomannut, että menijän etupuolella oli joku, joka tuli tännepäin. Nyt näki hän ne molemmat. Mutta, rakas ystävä ... eiköhän se vaan ollut?.. Vai erehtyikö hän?.. Ei, hän tunsu hatun, jopa käynninkin, koko olennon, jollainen oli vain yksi ainoa! Josefine tuli takaisin häntä hakemaan! Sellainen oli Josefine.

"Mutta minnekäs sinä jäät?" sanoi Josefine. Hänen kasvoilleen oli kohonnut puna, povi aaltoili, ääni vavahteli ja päivänvarjo, joka oli supussa hänen vasemmassa kädessään,

liikkui hermostuneesti. Ole ei vastannut, katsoi vain häntä silmiin, leninkiin, hattusulkaan ja hänen muhkeaan vartaloonsa, niin että Josefinen täytyi hymyillä, sillä niin ylenpalttinen, äänetön ihastus ja kiitollisuus tunkeutuu minkä panssarin läpi hyvänsä. "Josefine, oh, Josefine!" Hatusta aivan saappaisiin saakka loisti pelkkää onnea ja ihastusta. Silloin astui Josefine reippaasti ja hilpeänä hänen luoksensa, tarttui hänen vasempaan käsivarteensa ja työnsi häntä hiljaa eteenpäin, hänen oli lähdettävä astumaan.

Olen kasvoissa oli jälkiä ruohoista, ja Josefine luuli, että hän oli itkenyt: "Sinä olet tyhmä, Ole", kuiskasi hän.

Harmaa kesäinen yö, joka saa yhtä vähän nukkua kuin valvoa, vaikuttaa yleensä puoleksi vapauttavasti. Näihin kahteen se vaikutti kuin hämärä huone salakihloissa oleviin. Josefine antoi kätensä levätä hänen käsivarrellaan, ja kun heidän silmänsä kohtasivat toisensa, katsoi Josefine häneen kuin lapseen, jota laitetaan nukkumaan. "Minä ajattelin, näetkös", sanoi Ole, "ajatteles, minä luulin..." Kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä. "Sinä olet tyhmä, Ole!" kuiskasi Josefine jälleen. Ja sillä oli päivän myrsky pois puhallettu.

Käsi jäi lepäämään hänen käsivarrelleen, näytti siltä kuin olisi hän kuljettanut vangittua. Ole tuskin tunsu sen kosketusta, mutta se värisytti häntä selkäpiitä myöten. Tuontuostakin kosketti silkkihome hänen polviaan, he astuivat yhtä jalkaa, Olea ajoi Josefinestä tuleva sähkövirta eteenpäin. He olivat aivan kahdenkesken maantiellä ja ympärillä vallitsi hiljaisuus, he

kuulivat vain omat askeleensa ja silkkihameen kahinaa. Ole piti käsivarttaan, jolla Josefinen käsi lepäsi, hyvin hiljaa, ikäänkuin pelkäisi hän käden muuten putoavan maahan ja särkyvän kappaleiksi. Vain tämä epätäydellisyys siinä oli – ainahan on jotain epätäydellisyyttä olemassa, – ja Olessa heräsi huomattava halu asettaa käsi hänen käsivarteensa niinkuin yleensä tapana on, sitten hän voisi sitä puristaakin hiukan. Mutta hän ei uskaltanut.

He kulkivat tietä pitkin edelleen. Ole silmäili ympärilleen ja huomasi, ettei kuuta näkynyt taivaalla. "Kuukaan ei ole nyt näkyvissä!" sanoi hän. – "Olisi ollutkin valoisampi, jos olisi ollut kuutamo", vastasi Josefine hymyillen. "Paljon valoisampi." Heidän ääntensä soinnut yhtyivät ja leikkivät kuin linnut ilmassa.

Mutta juuri senvuoksi kävi vaikeaksi puhella enempää. Siinä kulkiessaan ja miettiessään, mitä nyt sanoisi, Ole tuli sekä liikutetuksi että ylpeäksi. Hän muisti sen lauantai-illan, jolloin pojat olivat olleet ilkeitä hänelle koulupihalla, ja hän juoksi lumisohjussa pakoon aina Suur-Tuhtilaan saakka, hän muisti silloisen kurjan tilansa, mutta siitähän olikin saanut alkunsa hänen ylennyksensä nyt, kun hän toiselta suunnalta tuli kaupunkiin, käsitysten hänen kanssaan, ... ei, ei sittenkään oikealla tavalla. Siinähan oli sittenkin se epätäydellisyys.

Sanoisiko hän sen? Olisikohan hänkin sitä mieltä? "Mehän olemme nyt aivan kahden, sinä ja minä?" Kiertoteitse koetti hän päästä siihen, mutta ääneen ei ollut luottamista, se petti hänet. Ja eihän Josefine sitäpaitsi vastannutkaan. Heidän välillään tuli hiljaisuus, ääretön hiljaisuus. Mutta ajatelkaas, silloin liukui

Josefinen käsi itsestään hänen käsivarrelleen ja jäi siihen samalla tavoin kuin kihlattujen on tapana. Vavistus kulki läpi koko Olen ruumiin, ja rohkenipa hän puristaakin sitä hiukan, mutta ei uskaltanut katsoa Josefineen. He kulkivat edelleen.

Kohta häämöittikin kaupunki heidän edessään, laivojen taklaukset sulautuivat yhteen kuin torneiksi tai muistuttivat ne suklaasta tehtyjen laivojen yhtenäisiä taklauksia, talot näyttivät villaisiin verhoutuneilta, melkein värittömiltä, kaikki oli kuin laatikkoon pakattavaksi laitettuna, ja tunturit vartioivat niitä. Yksi ainoa pitkä, heikko ja epämääräinen ääni kuului, yksi himmeä säde tämän hämyharmaan hiljaisuuden läpi. "Etkö tahtois kertoa jotakin?" virkkoi Josefine hätäisesti, ikäänkuin ei jaksaisi enempää sanoa samalla kertaa. Se vaikutti Oleen vapauttavasta ja hän kysyi, kertoisiko hän – valosta. "Niin, vaikka valosta", vastasi Josefine; – oliko se ivaa? —

Ole aloitti kertoa siitä, mutta ei tehnyt sitä selvästi. Ensi kerralla, kun Josefine äkkiä kysyi jotakin epäselvää, tuns Ole kykenemättömyytensä, hän ei tuntenut asiaa kylliksi hyvin. "Ei annappas minun enemminkin kertoa loppu Jeanne d'Arcista", hän sanoi, "kuten muistat, keskeytettiin meidät eilen." – "Niin, ottakaamme Jeanne d'Arc!" sanoi Josefine, vieläkin iloisemmin ja hymyillen. "Mutta jos sinä et tahdo – ?" – "Kyllä, mielelläni!" Ja sen lausui Josefine lempeämmällä äänellä, kuin tahtoen sovittaa edellistä. Sitten kertoi Ole lopun Jeanne d'Arc-tarinasta, vasta ilmestyneen teoksen mukaan, jonka hän nyt kesälomalla oli saanut lainaksi Josefinen isältä.

Tämä aihe oli häntä lähellä, hänen länsirannikkolainen laulava äänensä kuvaili sitä hiukan laajasti, hänen sanojenkäyttelynsä oli opittua, mutta ääntämistavassa oli kotiseudun sävyä, joskin hiukan lievennettynä. Koko hänen kertomistapansa oli entiselle talonpoikaispojalle ominaista, ja se sopikin mainiosti vanhaan tarinaan. Josefine katsahti häneen, katsahti hänen puhtaasen sydämeensä.

Ja he tulivat kaupunkiin. Josefine oli kiintynyt kuuntelemaan kertomusta ja he kumpikin olivat niin innostuneet siitä, että eivät joutuneet ajattelemaankaan, että joku voisi kohdata heidät, vielä vähemmin huomaamaan, että heidän kummallakin puolellaan oli rakennuksia. Ole vain hiljensi ääntänsä ja jatkoi kertomistaan.

Mutta kun he lähestyivät sitä katuria, jonka varrella Olen tati asui ja jota pitkin hänen tulisi kulkea, seisahtui hän, vaikka kertomus ei ollutkaan vielä lopussa. Saisiko hän saattaa Josefineä kotiin? Rehtori asui vähän kauempana; jos ei hän saisi, täytyisi hänen erota hänestä tässä. Tätä kysymystä ei hän tehnyt ensi kertaa.

Juuri senvuoksi heräsi sama ajatus Josefineä; hän ei ollut milloinkaan pitänyt sellaisesta "mutkailusta", jota hänen mielestään portille saattaminen oli, kun kerran saattajan oma tie oli toisaanne. Niin oli ollut laita jo heidän lapsuudestaan saakka, sillä Josefineä oli kiusoteltu Olella. Mutta hän tiesi, että *Ole* pani sille suuren arvon.

Sillä vähällä matkalla, mikä oli jälellä, he kulkivat kumpikin miettien tätä seikkaa oikein jännityksellä. Heitetäänkö tässä

hyvästit, – vai – ? Alkujaan niin lapsellinen seikka oli nyt muuttunut tärkeäksi kysymykseksi. Josefine ei päässyt asiasta selville, mutta kun he olivat tulleet tienhaaraan, veti hän hiljaa kätensä Olen käsivarrelta ja ojensi sen hänelle hyvästiksi. Hän huomasi Olen hämmästyksen. Ja sovittaakseen sen heti Josefine loi häneen kiitollisuudesta loistavan, säteilevän silmäyksen, puristi lujasti hänen kättään ja sanoi: "Kiitos tästä illasta!" aivan toisella äänellä ja sävyllä kuin koskaan ennen näiden vuosien aikana! Sanat kulkivat sydäimestä sydämeen kuin koko elämän ajaksi annettu lupaus, ja se oli niiden tarkoituskin. Hän lausui kiitoksensa Olen uskollisuudesta, hänen rakkaudestaan nyt ja aina. Ole seiso kalpeana. Josefine huomasi sen ja mietti hiukan, – veti sitten kätensä pois ja läksi. Mäellä hän kääntyi vielä kerran Oleen päin, kiitollisena siitä, että tämä oli sekä sanoissaan että teoissaan vain tahtonut noudattaa hänen tahtoaan. Josefine nyökkäsi hänelle ja Ole nosti lakkiaan.

Hetki sen jälkeen seiso Josefine huoneessaan, liiaksi lämmentyneenä ruvetakseen levolle ja sitäpaitsi niin virkeänä. Hän ei oikeastaan halunnutkaan nukkumaan, hän tahtoi joka tapauksessa ensin nähdä auringon nousun tai valvoa vaikka päivään saakka. Hänen ikkunansa oli pihalle päin, tuolle suurelle koulukentälle, jonka toisessa päässä oli voimistelusalusi; muutamia voimistelutelineitä oli myös sen ulkopuolella. Kadulta katsoen hänen makuukamarinsa oli ensikerroksessa, mutta kentältä päin toisessa. Pikku tyttönä hän oli satoja kertoja hypännyt ulos ikkunasta, kun ei halunnut mennä oven kautta. Hän avasi

ikkunan ja hänen mielensä teki hypätä nytkin ikkunasta ja mennä kävelemään koulukentälle. Kaikista mieluimmin hän olisi tahtonut astuskella koko yön Olen kanssa, mutta sitä ei tämä ollut huomannut. Kenties juuri senvuoksi, ettei Ole ollut sitä esittänyt, hän oli jättänytkin hänelle hyvästit jo siellä kadulla.

Mutta lähemmin asiaa harkittuaan hän ei uskaltanutkaan lähteä kentälle. Sattui näet usein, että nuorten miesten, jotka tulivat kylämatkoiltaan, veneretkiltään tai juopottelureissuiltaan, pisti päähän poiketa tänne lapsuutensa leikkipaikoille hyppimään voimistelutelineillä, ja hän ei tahtonut tulla tekemisiin puolihumalaisten nuorukaisten kanssa. Hän otti hatun päästään ja nojautuen puoliksi ikkunasta ulos jäi miettimään tapahtunutta, joka häntä vieläkin houkutteli ulos.

Silloin kuulee hän askelia ulkoportailta ja sitten hiekkakäytävältä, joka toi tänne huoneisiin. Olisikohan se Ole? Oliko hän niin kaihomielinen, että tahtoi tulla katselemaan hänen ikkunoihinsa? Hän ei saisi tulla! Jumala varjelkoon häntä, jos hän tuli! – Hän kuunteli suurella jännityksellä; – ei ... tuo astunta oli liian nopeaa; se oli, ... hän tunsu sen, tuossa hän seisoikin, se oli hänen veljensä.

Niin, Edvard sieltä tuli. Hän ei kummastunut nähdessään sisarensa, hän suuntasi askeleensa häntä kohti. Ja tultuaan avoimen ikkunan alle hän ojensi hänelle tervehdykseksi oikean kätensä, johon Josefine tarttui. Hänen silmänsä vilkuivat hiukan, mikä oli varma merkki siitä, että hänen mielensä oli liikutettu. "Oli hyvä, että olit ylhäällä, minä olisin muuten koputtanut."

Hän katsoi tutkistellen sisartaan silmiin eikä päästänyt irti hänen kättään. "Vastako nyt tulit kotiin?" – "Juuri nyt." Josefine oli sillä hetkellä hänen vallassaan, Edvard olisi saattanut kysyä häneltä mitä tahansa ja hän olisi vastannut, silloin kun hän kerran tuolla tavoin katsoi häntä silmiin. "Heti, kun sinua ei näkynyt viimeisten joukossa, minä ymmärsin, että sinä olit lähtenyt takaisin, hakemaan Olea." – "Niin kyllä." Edvard oli vähän aikaa ääneti, hänen äänensä värähteli, kun hän sanoi: "Minä tein väärin, te kai olette nyt kihloissa?" – Viipyi hetkinen, vaikka vastaus oli luettavana heti sisaren silmissä. "Niin luulen", lausui Josefine.

Hellästi, mutta murheellisena katsoi Edvard sisareensa. Josefine tunsu painostavaa halua purskahtaa äänekkääseen itkuun. Oliko hän sitten menetellyt pahasti? Hänet valtasi kauhea pelko. Silloin otti Edvard molemmin käsin hänen päästään kiinni, taivutti sen vasten omaansa ja suuteli häntä otsalle. Sisar purskahti itkuun ja kiersi molemmat kätensä hänen kaulalleen ja painoi poskensa hänen poskeaan vastaan.

"Niin, niin, – jos se on tehty, niin ... onneksi, Josefine, rakas Josefine." He painautuivat vielä lujemmasti toisiinsa. Ja irroittautuivat.

"Minä matkustan tänään", kuiskasi Edvard tarttuessaan hänen käteensä, Josefine ojensi hänelle molempansa. – "Tänäänkö, Edvard?" – "Minä olen käyttäytynyt tyhmästi. – Hyvästi, Josefine!" Josefine irroitti kätensä ottaakseen nenäliinan esille ja painaakseen sen kasvojansa vasten. "Minä tulen kyllä

jäähyväisille", nyyhkytti hän liinaansa. "Elä suinkaan tee sitä! Ei, ... ei enää toistamiseen!" Ja päästäkseen pian irti tästä, Edvard vielä kerran syleili häntä, suuteli ja läksi, katsomatta taakseen.

Seuraava pari ulos!

Maaliskuussa seuraavana vuonna, juuri valmistautuessaan toiseen lääketieteelliseen tutkintoonsa, *Edvard Kallem* sai vallan toista ajateltavaa.

Se täytyy meidän nyt kertoa. Siihen aikaan, kun hänen yleiset luonnontieteelliset harrastuksensa keskittyivät yhä enemmän ja enemmän fysiologian alalle, – pidettiin etevimpänä fysiologina erästä nuorta todellisuuden ihailijaa, *Tuomas Rendalen'ia*, joka oli hiukan vanhempi Edvard Kallemia. Oli itsessään harvinainen tapaus tuo, että joku muu kuin lääketieteen ylioppilas oli etevin tässä aineessa, sen huomasivat kyllä kaikki, myöskin Edvard Kallem, mutta se ei ollut syynä hänen läheiseen ystävyyteensä Rendalenin kanssa, joka ei myöskään ollut niitä, jotka ensimmäiselle parhaalle sylinsä aukaisevat.

Heidän ystävyytensä alkoi vasta myöhemmin, niin, oikeastaan vasta nyt uudenvuoden jälkeen, kun he sattuivat tulemaan joululomalta samalla laivalla. Jo ensi iltana, kun Kallem oli tullut Rendalenin luo, jäi hän sinne yöksi. Ja pari päivää myöhemmin, kun Rendalen oli hänen luonaan iltaa viettämässä, kulkivat he edestakaisin asuntojensa väliä (jotka muuten olivatkin lähekkäin) kolmeen – neljään saakka aamulla. Edvard Kallem ei ollut mokomaa niin nerokasta ihmistä vielä tavannut, ja Rendalen hyökkäsi kerran hänen luokseen aikaisin aamulla, ennenkuin

Kallem oli ennättänyt lähteä sairashuoneelle, vain lausuakseen hänelle, että hän piti Kallemista enemmän kuin kenestäkään muusta, jonka kanssa oli seurustellut.

Rendalen oli luonteeltaan omintakeisempi ja voimakkaampi kuin Kallem, hänessä oli sekä kesytettyä että villiä, intohimoisuutta, synkkämielisyyttä, musikaalisuutta, ja avomielisyyttä, jossa löytyi suljettujakin ovia, joita hän aukaisi harvoin tai ei lainkaan. Hänen työkykynsä oli rajaton – ja joskus hän taas oli niin masentunut, ettei hän kyennyt mitään tekemään, koko koneisto oli pysähtynyt äkkiä, kuin olisi siitä pyörä särkynyt. Ei ainoatakaan tasaista paikkaa, vain yksinomaan epätasaisuuksia oli hänen luonteensa maisemassa, jota valaisi suuri hengen valo. Niin lukemattomat kuin vaihtelut olivatkin, niin epämieluisilta kuin pettymykset tuntuivatkin, – oli hänen persoonallisuutensa kuitenkin avomielisyytensä ja suoruuksensa vuoksi niin puoleensavetävä, että hänestä täytyi väkisinkin pitää.

Kaikki hänen ajatuksensa olivat keskittyneet kouluutuksen ja kasvatuksen ympärille. Erittäinkin hän mietiskeli, kuinka voitaisiin pelastaa jokainen lapsi yli tuon "vaarallisen iän", jolloin niin kovin erilaisia vaikutuksia on tarjolla. Silloin kadottivat monetkin paljon, monet saivat haavoja, jotka vasta myöhään parantuivat, ne, jotka olivat hyvistä vanhemmista ja edullisessa asemassa, voivat päästä vahingoittumattomina sen yli, mutta sellaiset olivat vähemmistönä. Koko kasvatus ja opetus oli keskitettävä lapsen kehittämiseen siveelliseksi ihmiseksi, se oli hänen ensimmäinen ja viimeinen ajatuksensa.

Hän esitteli väsymättä opetussuunnitelmiaan ja menettelytapojaan, kertoili koulun ja kodin yhteisvaikutuksesta. Hänen äidillään oli laajalti tunnettu tyttökoulu eräässä rannikkokaupungissa, ja sen hän ottaisi haltuunsa pannakseen suunnitelmansa toimeen. Suuri päämääränsä oli yhteiskoulu, mutta ensin olisi opetus muutettava kaikissa aineissa helpommaksi, jotta se ei olisi ainoastaan lahjakkaampia varten. Ja sitä hän kokeilisi tyttökoulussa.

Hänellä oli laaja kokoelma Amerikasta ja useista Euroopan maista hankittuja havaintovälineitä ja hän lisäili sitä alinomaa, ja hän omisti kokonaisen kirjaston koulukirjallisuutta. Hän asui yhdessä erään jumaluusopin kandidatin, Vangenin, kanssa, joka oli valmistunut jouluksi, mutta oli nyt suorittamassa käytännöllisiä kokeitaan. Mutta vaikka heillä oli yhteensä kolme huonetta, olivat ne kaikki kuitenkin täynnä Rendalenin kirjoja ja kokoelmia.

Hänen ulkonäkönsä oli merkillinen. Punertava, pystyssä törröttävä tukka, kasvot täynnä teerenpilkkuja, vaaleiden, tuskin huomattavien kulmakarvojen alla harmaat, myhäilevät silmät, nenä leveä ja hiukan pysty, suu suljettu, kädet lyhyet ja ruskettuneet, tarmokkaat aina sormenpäihin saakka. Hän ei ollut juuri kookas, mutta kaunisvartaloinen ja astuen jalat ulospäin hän käydä kekutteli keveästi kuin olisi liikkunut pianon koskettimilla. Hän oli joukon paras voimistelija ja teki liikkeet niin kuin ne pitikin tehdä. Myöskin Edvard, joka aina oli pitänyt voimistelusta, tuli nyt kahta vertaa innokkaammaksi, sillä

kellään ei ollut sellaista kykyä kuin Rendalenilla saada toinen innostumaan siihen, mikä häntä itseäänkin huvitti. Tähän aikaan oli käsillään käyminen hänen mielityötään ja sen konstin osasi Kallem oivallisesti. Ehkäpä tämäkin osaltaan lisäsi Rendalenin kunnioitusta häntä kohtaan.

Heillä oli monta yhtymäkohtaa, he olivat kumpikin erikoistuntijoita omalla alallaan, ajatustavoissaan nykyaikaisia ja täynnänsä uudistusintoa, kumpikin mitä suurimmassa määrässä arkoja omasta persoonastaan, he kulkivat aistikkaasti puettuina, panipa Rendalen siihen liiankin suurta huomiota. Heillä oli kummallakin vilkas ajatuksenjuoksu, joka käsittää tarkoituksen, vaikka puoletkin sanotaan, molemmat täydensivät toistensa tietoja. Rendalen oli musikaalinen, soitti mainiosti pianoa ja lauloi koko hyvin. Kallem lauloi vieläkin paremmin ja Rendalen häntä yhä vain kiihoitti.

Vaikka Rendalen saattoikin kiintyä ystävyiden siteillä johonkin ihmiseen, niin piti hän kuitenkin rajan, jonka yli ei kukaan vielä ollut astunut. Hän piti kyllä paljonkin kasvattiveljestään Vangenista, mutta juuri heidän välisestä suhteestaan voitiin paraiten huomata, että jonkunlainen välimatka oli olemassa heidän välillään. Myöskin tässä suhteessa oli Kallem Rendalenin mieleen, hänessä oli samallaista kaukana pysymistä kesken kaikkea ihastustakin.

Mutta olipa erilaisuuksiakin olemassa, jotka sekä ylläpitivät että häittäsivät keskinäistä ystävyyttä. Haitallisuuksiin oli melkein aina Rendalen syypää, sillä Kallem oli taipuisampi

ja mukautuvampi. Sellaisella tuulella ollessaan Rendalen soitti, aivankuin ei ketään olisi huoneessa, soitti tuntikausia. Silloin ei maksanut vaivaa odottaa hänen taukoamistaan, yhtähyvin voi heti lähteä pois. Yleensä hän hallitsi seuran mielialan. Hän oli aika ajoin hiljainen ja synkkämielinen, sellaisina hetkinä häneltä tuskin sai sanaakaan suusta. Hänellä oli hirvittävä työkyky, silloin kun hän oli toimessa, johon hän oli koko sielullaan antautunut, – ja silloinkin: hyvästi, kaikki ystävät! Mutta kun hän taas oli puheliaalla tuulella ja innostunut, niin silloinkos ilma ihan sähköä säkenöi hänen ympärillään.

Joka päivä löysi Kallem lääketiedettä lukiessaan jotain uutta, ja koska heillä oli yhteisiä fysiologisia harrastuksia, kertoilivat he kumpikin toisilleen omia havaintojaan. Tammi- ja helmikuulla he tapasivat toisensa melkein joka ilta, jollei muualla niin ainakin voimistelusalissa kello kuudesta seitsemään ja sen jälkeen he kernaasti söivät yhdessä illallista – mieluummin Rendalenin luona, sillä hänellä oli piano.

Maaliskuun alussa tuli Rendalenin äiti käymään kaupungissa, hän asusti sen ajan poikansa isäntäväen luona. Isäntä, kotoisin Norrlannista, oli sokea ja toinen puoli ruumista oli halvautunut. Hänen vaimonsa oli tavattoman musikaalinen ja aivan nuori, melkeinpä vielä lapsi, – harvinaisen kummallinen avioliitto. Rendalen puhui heistä usein. Niinkauan kun toverin äiti oli kaupungissa, ei Kallem käynyt Rendalenin luona; joka kerta, kun he läksivät voimistelulaitokselta, ymmärsi Kallem, ettei Rendalen toivonut häntä mukaansa. Mutta kun äiti oltuaan

kahdeksan päivää kaupungissa matkusti pois, ei muutosta tapahtunutkaan. Sattui joko niin, että Rendalen voimisteli kauemmin kuin Kallem tai lähti kohta tultuaan ja tehtyään vain muutamia liikkeitä; silminnähtävästi hän ei halunnut Kallemin seuraa. Tämä taas luuli, että hänen toverinsa oli jälleen saanut synkkämielisyyden puuskan.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.